

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Ema Luisa Kleinová

Aktuální právní úprava styku rodiče s nezletilým dítětem

Diplomová práce

Olomouc 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Aktuální právní úprava styku rodiče s nezletilým dítětem* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 118 140 znaků včetně mezer.

V Olomouci dne 17. února 2024

Ema Luisa Kleinová

Poděkování

Na prvním místě bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce, prof. JUDr. Milaně Hrušákové, CSc., za její cenné rady a odborné vedení a také za její nesmírnou ochotu a vstřícnost. Dále patří obrovské poděkování mé rodině, příteli a kamarádům, kteří mi byli oporou po celou dobu studia.

Obsah

Seznam použitých zkratk	5
Úvod	6
1 Osobní styk rodiče s nezletilým dítětem	9
1.1 Pojem styk a jeho právní úprava	10
1.2 Problematické aspekty osobní povahy práva na styk	11
2 Styk jakožto právo i povinnost	15
2.1 Povinnost ke styku a jeho (ne)reciprocita	15
2.2 Odmítavý postoj dítěte a jeho náležitě zohlednění	18
3 Nepřímé formy styku	23
3.1 Konkrétní možnosti realizace	24
3.2 Nepřímý styk – rozšíření i úplná substituce přímého styku	27
3.3 Praktické využití nepřímého styku v soudní praxi	28
3.4 Shrnutí	30
4 Některé z možných dopadů nerealizovaného styku	31
4.1 Nové rozhodnutí soudu ve věci péče o nezletilé dítě	31
4.2 Odpovědnost za újmu a její následná náhrada	32
5 Právo jiných osob vyjma rodičů na styk s dítětem	37
5.1 Oprávněné osoby	37
5.2 Existence citového vztahu	40
5.3 Újma způsobená nezletilému dítěti	43
5.4 Kritéria rozhodování o rozsahu styku optikou Ústavního soudu	44
Závěr	48
Seznam použitých zdrojů	51
Abstrakt	55
Klíčová slova	55
Abstract	56
Key words	56

Seznam použitých zkratk

Listina

usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

ÚPD

sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte

Úmluva o styku s dětmi

sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 91/2005 Sb., Úmluva o styku s dětmi

Ústavní soud

Ústavní soud České republiky

NOZ

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

ZŘS

zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

OSŘ

zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Rodina představuje typicky pro dítě první sociální vazby, které si v rámci svého života vytváří. Zároveň se jedná o jedno z nejpřirozenějších společenství, které může existovat. I přes tyto skutečnosti je ale úplná a zdravě fungující rodina v dnešní době spíše raritou než pravidlem. Ačkoliv je dle recentních dat Českého statistického úřadu v České republice zřetelný trend klesající rozvodovosti a počet nezletilých dětí zasažených rozvodem rodičů dosáhl v předminulém roce historického minima, rodičovské spory ohledně úpravy styku s dítětem jsou v rozhodovací praxi obecných soudů zastoupeny stále víc a víc.¹ Zejména z tohoto důvodu jsem si pro svou diplomovou práci zvolila téma aktuální právní úpravy styku rodiče s nezletilým dítětem. Dané téma považuji za doposud nevyčerpané a akademicky relevantní, a to nejen v kontextu rozhodovací praxe soudů, nýbrž také z důvodu frekvence, se kterou toto téma rezonuje v odborných kruzích. Jelikož se jedná o obsáhlou problematiku, čehož jsem si plně vědoma, rozhodla jsem se ve své práci věnovat dle mého názoru stěžejním oblastem, které s úpravou styku mezi rodičem a dítětem souvisí.

Cílem této práce je zejména podrobit aktuálně platnou právní úpravu styku kritické analýze, přihlédnout k problematickým aspektům, které se stykem a jeho výkonem souvisí, a náležitě zohlednit judikaturu, jež se daným tématem zabývá.

Pro dosažení stanoveného cíle jsem formulovala čtyři hlavní výzkumné otázky, na něž se postupně v průběhu práce snažím nalézt odpovědi. První otázka, kterou se zabývám v kapitole číslo dvě, se týká toho, zda právo rodiče na styk zároveň představuje povinnost dítěte, a to i v případě, že se s rodičem stýkat nechce, a naopak, zda právo dítěte na styk představuje pro rodiče závaznou povinnost v situaci, kdy není ke styku dostatečně motivován, případně o dítě ztratil zájem. S pojetím styku jakožto povinností dítěte pak souvisí i další otázka, která se zaměřuje na to, jakou relevanci lze přisuzovat odmítavému postoji dítěte. Třetí otázkou, kterou se ve své práci zabývám, je otázka efektivity a aktuální uplatnitelnosti nepřímých forem styku. V závěrečné kapitole této práce je pak věnován prostor poslední ze stanovených výzkumných otázek, která míří na to, jaká konkrétní kritéria lze použít při rozhodování o rozsahu styku dítěte s jinými osobami, než jsou rodiče.

Diplomová práce je vnitřně členěna na pět samostatných kapitol, které jsou následně dále rozděleny na jednotlivé podkapitoly. Na začátku první kapitoly je vymezen samotný pojem „styk“ jakožto nedílná součást rodičovské odpovědnosti a jeho právní úprava. Následně je blíže

¹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Vývoj obyvatelstva České republiky – 2022* [online]. czso.cz, 2. října 2023 [cit. 20. února 2024]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vyvoj-obyvatelstva-ceske-republiky-2022#>.

rozebrána jeho povaha coby nepřenositelného práva *ad personam* a s tím související (ne)možnost delegace jeho výkonu na jiné osoby.

Druhá kapitola se pak již konkrétně zaměřuje na pojetí styku jakožto práva a rovněž povinnosti existující jak na straně rodiče, tak na straně nezletilého dítěte. S ohledem na reciproční charakter, který je právu na styk přisuzován, se tato kapitola věnuje zejména tomu, zda právo rodiče skutečně představuje na dítěti vynutitelnou povinnost a *vice versa*. V souvislosti s právem, které příslouchá rodiči, je v této kapitole rozebrán také možný odmítavý postoj dítěte ke styku a jeho náležité zohlednění.

Jádro kapitoly číslo tři tvoří institut nepřímého styku coby legitimní alternativy přímého styku s osobním kontaktem. V této části práce jsou popsány nejen pozitivní a negativní stránky této formy styku, ale také problematické aspekty, které s sebou může jeho výkon přinést. V závěru této kapitoly je pak názorně nastíněno praktické využití nepřímého styku, a to konkrétně rozbohem soudního rozhodnutí jednoho z českých okresních soudů.

Předposlední kapitola popisuje dva z možných dopadů neuskutečněného styku, a to konkrétně vydání nového rozhodnutí ve věci péče o nezletilé dítě a vznik odpovědnosti za způsobenou újmu. Důraz je kladen zejména na druhý z uvedených dopadů, tedy na obecné předpoklady vzniku odpovědnosti a následnou možnost náhrady materiální i nemateriální újmy.

Poslední kapitola je svým způsobem speciální, jelikož je – na rozdíl od přechozích částí této práce – zaměřena na rozbor ustanovení § 927 NOZ, tedy na právo na styk s dítětem, které příslouchá jiným osobám, než jsou rodiče. Ačkoliv je primárním tématem této práce styk rodiče s nezletilým dítětem, rozhodla jsem se věnovat poslední kapitole i jiným osobám oprávněným ke styku, tedy příbuzným a osobám dítěti společensky blízkým. Začleněním této kapitoly do své práce jsem chtěla především poukázat na kontrastní prvky, kterými se právo na styk příslouchající těmto jiným osobám vymezuje vůči právu rodiče. Zejména z tohoto důvodu proto na konci této kapitoly uvádím rozbor jednoho z významných rozhodnutí Ústavního soudu, kterým došlo k vymezení specifických kritérií pro určení rozsahu styku nezletilého dítěte s jinými osobami, než jsou rodiče.

V závěru pak stručně shrnuji získané poznatky, vyhodnocuji jednotlivé výzkumné otázky a uvádím svůj subjektivní pohled na danou problematiku.

Při zpracování diplomové práce jsem využila široké spektrum zdrojů včetně vnitrostátních právních předpisů, komentářové literatury, monografií a odborných článků. Ve značné míře jsem vycházela také z ustálené judikatury Ústavního soudu. Za svou primární vědeckou metodu

jsem zvolila metodu deskripce a analýzy aktuálně platných a účinných právních norem a jejich následnou interpretaci s ohledem na téma práce.

1 Osobní styk rodiče s nezletilým dítětem

Povinnost i právo rodiče na udržování osobního styku s nezletilým dítětem představuje jednu z taxativně vymezených dílčích složek institutu rodičovské odpovědnosti, která je formulována v ustanovení § 858 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen NOZ). Rodičovskou odpovědnost, kterou lze považovat za stěžejní atribut a nedílnou součást institutu rodičovství, je možné vesměs pokládat za univerzální výraz zastřešující souhrn všech v daném ustanovení vypočtených práv a povinností. Dle zákonné definice v sobě rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů spočívající v péči o dítě, zejména v péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění.² Již ze samotného znění textu zákona je patrné, že jednotlivé povinnosti a práva, které zákonodárce zařazuje pod pojem rodičovská odpovědnost, představují poměrně rozsáhlý souhrn institutů. Tyto instituty jsou obecně považovány za nejvýznamnější a klíčové v rámci plnohodnotného osobnostního rozvoje dítěte. Důvodová zpráva k NOZ pak následně individuálně vyzdvihuje specifický význam osobního styku, o kterém bude pojednávat nejen tato kapitola, ale ve své podstatě i celá diplomová práce, když uvádí: „*Povinnost a právo styku s dítětem patří k nejvýznamnějším (...)*“³

K osobnímu styku mezi rodičem a nezletilým dítětem lze úvodem říct, že představuje elementární prostředek, který by měl upevňovat a případně vytvářet vzájemný vztah a přirozené rodinné a citové vazby mezi rodičem a dítětem v případech, kdy spolu nežijí ve společné domácnosti. Rodič může prostřednictvím osobního kontaktu s dítětem přímo ovlivňovat jeho názory, chování a celkový vývoj, výchovně na něj působit a zejména se podílet na utváření jeho celistvé osobnosti.⁴ Klíčový význam osobního styku jakožto primárního způsobu interakce mezi nerezidentním rodičem – tedy takovým, který dítě nemá ve své péči – a dítětem, podtrhává i skutečnost, že právě díky němu následně dochází k samotnému naplňování povinností a práv plynoucích z institutu rodičovské odpovědnosti. Rodič, který se svým dítětem nesdílí jednu domácnost a během dne o něj tedy nepečuje, disponuje omezenými možnostmi výkonu rodičovské odpovědnosti ve smyslu osobní péče o dítě. Takovéto faktické zúžení plného výkonu rodičovství je dáno zejména skutečností, že nerezidentní rodič tráví s dítětem pouze předem vyhrazený čas, a nikoli 24 hodin denně, jako je tomu v případě rodiče, který má dítě

² § 858 NOZ.

³ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., zvláštní část, s. 223.

⁴ NOVÁ, Hana. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 912.

v péči. Nerezidentní rodič tak může o dítě pečovat, výchovně na něj působit a rozhodovat o běžných záležitostech jeho života pouze v rámci specificky vymezené doby, kdy se s ním může stýkat.⁵ Pravidelná osobní blízkost mezi rodičem a dítětem přitom nepochybně představuje fundamentální složku plnohodnotného a kvalitního vztahu. Dítě, které je ochuzeno o možnost vybudovat si pevné vazby s oběma rodiči, často strádá, co může mít negativní dopad nejen na jeho pozdější vývoj, ale i na jeho budoucí mezilidské vztahy. Primárním účelem právní úpravy osobního styku mezi rodičem a nezletilým dítětem je tak zejména snaha zákonodárce minimalizovat možné negativní dopady rozpadu vztahu rodičů v situacích, kdy spolu dítě a rodič nežijí, a fakticky jim tak zachovat možnost i nadále rozvíjet jejich vzájemný vztah alespoň formou pravidelného osobního kontaktu.

1.1 Pojem styk a jeho právní úprava

Ačkoliv je udržování a výkon osobního styku jakožto specifická oblast rodinněprávních vztahů výslovně upravena v NOZ, a to zejména v ustanoveních § 887 až 891, není samotný pojem „styk“ vnitrostátními právními předpisy jakkoli definován.⁶ Parciální vymezení tohoto pojmu přináší čl. 2 písm. a) Úmluvy o styku s dětmi, která jej definuje jako pobyt dítěte, které po omezenou dobu zůstane nebo se setká s nějakou z oprávněných osob, se kterou obvykle nežije, a dále také jako jakoukoliv formu komunikace mezi dítětem a touto osobou anebo poskytnutí informací této osobě o dítěti nebo dítěti o této osobě.⁷ Úmluva tak styk fakticky kategorizuje do třech možných úrovní, a to od prostého poskytnutí informací oprávněné osobě o dítěti a *vice versa* až po prakticky nejintenzivnější formy styku, za které lze považovat osobní a přímý kontakt mezi dítětem a oprávněnou osobou.

To, že pojem styk není českými právními předpisy výslovně a jednoznačně definován pramení zejména ze skutečnosti, že koncepce styku jako určité formy kontaktu mezi dítětem a nerezidentním rodičem je projevem osobních a jedinečných vazeb, které jsou tvořeny nejen právními, ale také kulturními, psychologickými a ekonomickými složkami.⁸ Tyto vazby tedy již z povahy věci nemohou být uniformní, ale naopak se nevyhnutelně musí individuálně lišit případ od případu. Zejména z tohoto důvodu proto nelze styk jednoduše paušalizovat a vymezit

⁵ WESTPHALOVÁ, Lenka. Problematické aspekty styku rodiče s dítětem. *Právní rozhledy*, 2017, roč. 25, č. 11, s. 386.

⁶ ŠÍNOVÁ, Renáta, WESTPHALOVÁ, Lenka, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2016, s. 133.

⁷ Čl. 2 písm. a) sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 91/2005 Sb., Úmluva o styku s dětmi.

⁸ ŠÍNOVÁ, Renáta, WESTPHALOVÁ, Lenka, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2016, s. 133.

jej jedinou vyčerpávající definicí. Je nutné ho chápat v tom nejširším slova smyslu jako pojem všeobecný, který pouze vytváří rámec pro své jednotlivé složky.

Zakotvení práva na styk lze v recentní vnitrostátní právní úpravě nalézt kromě již výše uvedeného NOZ také na ústavní úrovni, jak je tomu zejména v čl. 32 Listiny základních práv a svobod (dále jen Listina). Ten zakotvuje právo na rodinný život, jehož součástí je bezesporu i právo osobního styku mezi rodičem a dítětem. Zařazení práva na osobní styk do právního předpisu na ústavní úrovni pouze podtrhává jeho klíčový význam pro rodiče i dítě, jelikož právě prostřednictvím styku pak mezi nerezidentním rodičem a dítětem dochází k faktické realizaci práva na rodinný život ve smyslu čl. 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv, kterou je Česká republika vázána od roku 1992.⁹

Na mezinárodní úrovni pak nelze nezmínit čl. 4 odst. 1 již uvedené Úmluvy o styku s dětmi, který garantuje dítěti i rodičům nejen právo navázat, ale zejména udržovat vzájemný pravidelný styk, nebo rovněž čl. 9 odst. 3 Úmluvy o právech dítěte (dále jen ÚPD), jenž zakotvuje právo dítěte udržovat pravidelné osobní kontakty s oběma rodiči.

1.2 Problematické aspekty osobní povahy práva na styk

Právo rodiče udržovat s dítětem osobní styk je právem *ad personam*, což znamená, že výkon tohoto práva nelze v souladu s ustanovením § 887 NOZ svěřit jiné osobě. Takovýmto způsobem explicitně zakotvená nepřenositelnost, v jejímž důsledku nemůže být rodič při výkonu práva na styk zastoupen jinou osobou, má za cíl zejména zachovat primární smysl a účel osobního styku. Obecně lze totiž konstatovat, že benefity, které přirozeně plynou z osobní povahy tohoto práva jak rodiči, tak dítěti, mají význam právě v případě osobní přítomnosti obou zúčastněných. Nerezidentní rodič pak má vlivem nezprostředkovaného výkonu práva na styk možnost podílet se nejen na běžných (každodenních) aktivitách dítěte, ale také s ním může prožívat i období volna, tedy např. školní prázdniny, víkendy, dovolené, svátky či jiné mimořádné okamžiky.¹⁰ To ostatně potvrdil i Ústavní soud, který uvedl, že „(...) *společné prožívání i všedních dní a okamžiků může u dětí i rodičů přispívat k (žádoucímu) vnímání společného času a styku nikoli jako další volnočasové aktivity, ale jako přirozené součásti svých životů, rodinného zázemí a vazeb*“.¹¹

⁹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Lidskoprávní dimenze českého rodinného práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 84.

¹⁰ ŠÍNOVÁ, Renáta, WESTPHALOVÁ, Lenka, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2016, s. 320.

¹¹ Nález Ústavního soudu ze dne 17. května 2019, sp. zn. II. ÚS 4247/18, bod 25.

Ačkoliv je formulace ustanovení § 887 NOZ na první pohled poměrně jednoznačná, v praxi mohou v souvislosti s osobní povahou práva na styk vyvstávat určité problematické aspekty. Za sporné lze považovat zejména případy, kdy má dítě za účelem výkonu styku s nerezidentním rodičem vyzvednout jiná osoba, než je tento rodič. V praktické rovině jde o situace, kdy rodič, kterému svědčí právo styku, nemůže dítě ve stanovenou dobu vyzvednout, a tak po něj pošle místo sebe jinou osobu. S ohledem na nevyzpytatelnost života je zřejmé, že objektivně nelze trvat na tom, aby byla možnost vyzvednout dítě vyhrazena striktně pro rodiče jako nositele rodičovské odpovědnosti. Pokud si konkrétní situace vyžaduje, aby dítě v místě bydliště rezidentního rodiče, ve škole, v mateřské školce, v zájmovém kroužku nebo na jiném obdobném místě vyzvedla např. babička nebo nový partner nerezidentního rodiče, neexistuje pak žádný relevantní důvod, proč by se tak nemohlo stát. Odpovědný nerezidentní rodič, který je schopen v zájmu dítěte s druhým rodičem racionálně komunikovat alespoň na určité úrovni, by však měl v souladu s ustanovením § 890 NOZ a informační povinností, jež je zde zakotvena, o takovémto postupu včas informovat rezidentního rodiče. Tato vzájemná, zákonem stanovená informační povinnost přislouchá oběma rodičům bez dalšího ve shodném rozsahu, tedy nezávisle na tom, který rodič má dítě ve své péči. Z povahy věci pak v sobě zakotvuje nejen povinnost obou rodičů poskytnout druhému rodiči informace o všech relevantních skutečnostech týkajících se dítěte a jeho zájmů, tedy kupříkladu i tom, kdo dané dítě za účelem výkonu styku vyzvedne, nýbrž také jejich právo na informace o dítěti.

Navzdory všemu výše uvedenému by však klíčovým aspektem této problematiky měla zůstat skutečnost, aby bylo rodiči zvolené řešení především v nejlepším zájmu dítěte. Pokud tedy dojde k převzetí dítěte jinou osobou než rodičem, mělo by se jednat o osobu, kterou dítě zná, k níž nemá negativní vztah a která je schopna zajistit, byť pouze dočasně, jeho bezpečnost a celkové pohodlí.

S ohledem na osobní povahu práva na styk je nevyhnutné uvést, že ačkoliv je vyzvednutí dítěte jinou osobou než rodičem z pohledu zákona přípustné, nelze jej považovat za samotný výkon práva na styk v jeho skutečném slova smyslu. Podle komentářové literatury se v těchto situacích jedná o pouhou organizační změnu.¹²

V souvislosti s takovou „reorganizací“ by se pak mohla nabízet otázka, zda má rodič, který má dítě ve své péči, možnost vyslovit proti takovému postupu nerezidentního rodiče námitku a případně dítě jiné osobě nevydat. Potenciální nesouhlas rezidentního rodiče by mohl být zapříčiněn hned několika důvody, a to např. výběrem konkrétní osoby, která by dítě měla

¹² WESTPHALOVÁ, Lenka. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 850.

vyzvednout, nebo také jeho pouhou neochotou přistoupit na kompromis, resp. na cokoli, co druhý rodič navrhne. Westphalová k této otázce uvádí, že vůči takovéto organizační změně rezidentní rodič obecně právo veta nemá, pokud ovšem není ohrožen zájem dítěte.¹³ Za případné ohrožení zájmu dítěte pak lze typicky považovat situace, kdy by měla dítě vyzvednout nespolehlivá osoba, která objektivně není schopna zajistit jeho bezpečnost a péči o něj, kupříkladu tedy babička v pokročilém stádiu stařecké demence nebo strýček alkoholik. Pokud však vyzvednutí dítěte jinou osobou nepředstavuje zřejmé ohrožení jeho nejlepšího zájmu, je výše nastíněný postup zcela v souladu se zákonem a rezidentní rodič tak nemá jinou možnost než jej plně respektovat. Nicméně je adekvátní uvést, že pokud nerezidentní rodič ví již předem, že v důsledku objektivních okolností, jako je např. dlouhá pracovní doba, bude dítě opakovaně vyzvedávat jiná osoba, než je on sám, je vhodné, aby tuto skutečnost sdělil rezidentnímu rodiči nebo soudu již při samotné úpravě styku. Jen tak totiž předejde budoucím neshodám.

Od pouhého vyzvednutí dítěte jinou osobou, než je rodič, je na druhou stranu nutno odlišovat případy, kdy dochází v rozporu s ustanovením § 887 NOZ k delegaci celé doby výkonu práva na styk na jinou osobu. Z praktického hlediska se bude jednat zejména o situace, kdy druhý rodič sice dítě u rezidentního rodiče za účelem uskutečnění styku vyzvedne, ale následně jej pouze předá jiné osobě a sám třeba odjede na wellness pobyt. Osoba, které bylo dítě předáno, o něj pak fakticky musí pečovat po celou dobu vyhrazenou pro styk s rodičem. Nerezidentní rodič v takovéto situaci s dítětem netráví prakticky žádný čas a nedochází tedy ani k naplnění a efektivnímu uskutečňování primárního účelu osobního styku. V praxi se v souvislosti s těmito případy jedná častokrát o rodiče, kteří si styk „vysoudili“ primárně s cílem poškodit a zranit druhého rodiče, i když o dítě jako takové a pravidelný kontakt s ním ve skutečnosti vlastně nemají vůbec žádný zájem.¹⁴ Takovýto přístup ke styku je dle mého názoru v přímém rozporu s jeho samotným účelem, přičemž za hlavní problém považuji to, že pouhou delegací styku na třetí osoby, nejčastěji pak na prarodiče dítěte, jiné rodinné příslušníky nebo nového partnera rodiče, dává nerezidentní rodič dítěti *de facto* najevo svůj lhostejný postoj k navázání hlubšího vztahu.

Nicméně ustanovení § 881 NOZ zakotvuje obecné právo rodiče svěřit péči o dítě jiné osobě. Toto ustanovení odráží skutečnost, že rodiče nejsou povinni vykonávat veškerá práva a povinnosti plynoucí z rodičovské odpovědnosti nepřetržitě a výhradně osobně, nýbrž mají

¹³ WESTPHALOVÁ, Lenka. Problematické aspekty styku rodiče s dítětem. *Právní rozhledy*, 2017, roč. 25, č. 11, s. 387.

¹⁴ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. In: ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II (§ 655 až 975)*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2023, s. 533.

možnost dočasně přenést výkon osobní péče a dohledu nad dítětem na jinou osobu.¹⁵ Jelikož právo péče o dítě náleží oběma rodičům, lze rozumně přepokládat, že výše nastíněnou možnost bude mít nerezidentní rodič i v průběhu výkonu práva na styk. Za porušení ustanovení § 887 NOZ a delegaci práva na styk tak nelze považovat situace, kdy si oprávněný rodič v průběhu výkonu styku na hodinu odskočí kupříkladu k lékaři nebo na poštu a dítě během této doby pohlídá jiná osoba. Pokud není soudem stanoveno něco jiného, nelze po rodiči objektivně požadovat, aby styk s dítětem vykonával izolovaně bez přítomnosti či za pomoci jiných osob.¹⁶ Ačkoliv tedy může takovýto rodič dočasně přenechat dohled nad dítětem jiné osobě, nelze tento postup automaticky považovat za samotný výkon styku. Zatímco právo výkonu péče je z povahy věci obecně přenositelným právem, nepřenositelnost práva na výkon styku podporuje závěr o zcela zvláštním postavení tohoto institutu.¹⁷

Opětovně je však vhodné uvést, že pokud druhý rodič ví předem o své objektivní nemožnosti realizovat celou nebo alespoň převážnou většinu doby styku osobně, měl by o této skutečnosti co nejdříve informovat rezidentního rodiče, který má právo vědět, kde a s kým bude dítě tento čas trávit. Za předpokladu, že se jedná o rodiče, kteří rodičovství vykonávají s ohledem na nejlepší zájem jejich společného dítěte, jsou pak schopni v souladu s § 876 odst. 1 NOZ dospět k určitému kompromisu. Tím může být zmíněné výjimečné přenechání dítěte jiné osobě, které však nelze považovat za výkon styku, nebo také domluva na náhradním termínu styku, jenž bude vyhovovat všem zúčastněným stranám.

Osobní povaha práva na styk si neklade za cíl stěžovat rodičům situace, které mohou v běžném životě nastat. Uvedené ustanovení míří na případy opakované a dlouhodobé delegace výkonu práva na osobní styk, tedy na rodiče, kteří v podstatě o trávení času s dítětem nemají zájem, a proto dítě opětovně přenechávají jiným osobám. To, že rodič dítě opakovaně předává do péče jiné osoby, je pak nutné zohlednit i při potenciálním soudním rozhodování o péči, styku s dítětem, případně o rodičovské odpovědnosti.¹⁸

¹⁵ ROGALEWICZOVÁ, Romana. In: MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975*. Praha: Leges, 2016, s. 1466.

¹⁶ ŠMÍD, Ondřej, DEMJANOVÁ, Radka a kol. *Povinnosti a práva rodičů k dětem*. Praha: Leges, 2017, s. 91.

¹⁷ ENOCHOVÁ, Dana. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 937.

¹⁸ MALÁ, Jana. In: MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975*. Praha: Leges, 2016, s. 1489.

2 Styk jakožto právo i povinnost

Právo na styk a samotná možnost jeho realizace plyne z ustanovení § 888 NOZ, které zakotvuje na jedné straně právo dítěte na styk s nerezidentním rodičem a na straně druhé právo tohoto rodiče na styk s dítětem. Z formulace textu zákona je tedy zřejmé, že právo na styk má reciproční charakter a náleží nejen dítěti vůči nerezidentnímu rodiči, nýbrž také *vice versa*.

Ačkoliv se v praxi zpravidla častěji na styk nahlíží výlučně jako na právo rodiče, přičemž je kladen velký důraz na samotné právo rodiče „na dítě“¹⁹, není takovéto pojetí styku plně v souladu s jeho právní úpravou. Důvodová zpráva k ustanovením § 887 až 889 NOZ vychází z premisy, dle níž je úprava styku založena na skutečnosti, že jde především o právo dítěte. To ostatně plyne i přímo z dikce ustanovení § 888 NOZ, které styk pojímá jako právo náležející primárně dítěti a až pak rodiči, nebo také z dikce čl. 3 ÚPD, podle něhož je prvořadé blaho dítěte a až následně přichází na řadu povinnosti a práva samotných rodičů.

Navzdory této právní úpravě je však dle mého názoru právo dítěte na styk s rodičem obsahově užší než tomu odpovídající právo rodiče. I přes to, že dítěti náleží právo na styk bez dalšího v rozsahu, který je v jeho nejlepším zájmu, může nerezidentní rodič toto právo fakticky omezit již tím, že nevyužije své právo na styk s dítětem.²⁰ Česká právní úprava pak pro tyto případy neobsahuje striktně vzato žádný účinný nástroj, který by takového rodiče skutečně donutil ke styku v případě, že o něj jednoduše nemá zájem. I když zákon upravuje několik možných důsledků záměrné nerealizace styku ze strany rodiče, např. zvýšení částky výživného nebo výkon rozhodnutí, který je typicky realizován formou ukládání pokut, samotné tyto sankce rodiče ještě nemusí motivovat k osobnímu setkání s dítětem. Obecně lze tedy konstatovat, že ačkoliv existuje zákonem daná reciprocita práva na styk, je toto právo vesměs limitováno nejen zájmem dítěte jakožto jednoho ze stěžejních institutů rodinného práva, nýbrž také motivací nerezidentního rodiče ke styku s dítětem.

2.1 Povinnost ke styku a jeho (ne)reciprocita

Existuje-li právo na styk, musí tomuto právu odpovídat také určitá povinnost. Za výchozí myšlenku toho, že pro nerezidentního rodiče představuje styk nejen právo, ale také určitý závazek, lze považovat již samotný institut rodičovské odpovědnosti. Jak bylo uvedeno výše,

¹⁹ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Povinnost a právo rodiče a dítěte na osobní styk. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2016, roč. 11, č. 3, s. 219.

²⁰ SENETOVÁ, Nikola. *Právo dítěte na styk s rodičem je bohužel menší, než právo rodiče na styk s dítětem* [online]. epravo.cz, 22. dubna 2021 [cit. 15. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/pravo-ditete-na-styk-s-rodicem-je-bohuzel-mensi-nez-pravo-rodice-na-styk-s-ditetem-112830.html>.

obecný rámec rodičovské odpovědnosti tvoří dle § 858 NOZ souhrn jednotlivých povinností a práv rodičů k nezletilému dítěti. Již po pouhém jazykovém výkladu tohoto ustanovení je tedy patrné, že zákonodárce klade důraz na povinnosti rodičů před jejich právy, což bezesporu zahrnuje i povinnost rodiče, který dítě nemá ve své péči, vykonávat rodičovství odpovědně a náležitě tak udržovat osobní styk s dítětem.²¹

Takovýto postoj zastává i Ústavní soud, který uvádí: „*Ve vztahu k otci považuje Ústavní soud za potřebné uvést, že úprava styku rodiče s dítětem znamená povinnost rodiče nařízený styk realizovat. Nejedná se jen o jeho právo. Dítě musí mít jasno, kdy a kde se styk uskuteční a zejména, že se vůbec uskuteční.*“²² V obecné rovině potom platí, že tam, kde zákon ukládá rodiči určitou povinnost vůči dítěti, stojí proti tomu právo dítěte na řádné plnění této povinnosti rodičem.²³ Lze tedy dojít k dílčímu závěru, že vůči obecné povinnosti rodiče udržovat s dítětem osobní styk stojí právě ono odpovídající právo dítěte, které je možné ve své podstatě považovat za právo přímo odvozené ze samotného institutu rodičovské odpovědnosti. Je však otázkou, zda právo dítěte na styk znamená povinnost rodiče stýkat se s dítětem i v případech, kdy není ke styku dostatečně motivován nebo pokud ztratil o dítě jakýkoliv zájem, resp. zda by potencionální nucené vymáhání styku na rodiči nebylo v rozporu s nejlepším zájmem dítěte. Dle mého názoru je zcela jednoznačné, že styk s rodičem, který evidentně nemá chuť plnohodnotně trávit s dítětem předem vyhrazený čas, nemá pro dítě žádný skutečný přínos. Styk by měl být primárně založen na principu dobrovolnosti, přičemž jeho hlavním účelem by měl být oboustranný zájem o takovýto kontakt. Snaha vynutit na nerezidentním rodiči styk s dítětem, pokud ho odmítá, tak může být dle mého názoru pro dítě potenciálně zraňující, až traumatizující. Taková situace se vymyká obecně uznávanému postulátu přihlížet k nejlepšímu zájmu dítěte. Zastávám proto názor, který je v souladu s aktuálně platnou právní úpravou a to, že nerezidentního rodiče nelze, zejména s ohledem na jeho potenciálně laxní přístup, ke styku s dítětem nutit, a to ani v případě, že samotné dítě a rezidentní rodič zájem o styk s druhým rodičem jeví.²⁴

Pokud pojmáme styk jako právo nerezidentního rodiče, může vyvstat otázka, zda takovéto právo představuje rovněž na dítěti vynutitelnou povinnost stýkat se s takovýmto rodičem i přes jeho výslovný nesouhlas. Za předpokladu, že bychom se dále pohybovali pouze v rámci

²¹ WESTPHALOVÁ, Lenka. Problematické aspekty styku rodiče s dítětem. *Právní rozhledy*, 2017, roč. 25, č. 11, s. 388.

²² Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. října 2017, sp. zn. I. ÚS 503/16.

²³ HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 724.

²⁴ Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 31. ledna 2022, sp. zn. 100 Co 338/2021, bod 16.

teoretických úvah, mohli bychom se domnívat, že obecně převládající bude koncepce, že právo rodiče koreluje s povinností dítěte. Je tomu ale skutečně tak? Má reciproční charakter nejen právo, nýbrž také povinnost styku? Prakticky vzato totiž z pouhé existence recipročního charakteru práva na styk nelze dovodit povinnost dítěte stýkat se s nerezidentním rodičem jakožto protiklad k právu rodiče na styk.²⁵ Takováto povinnost pak dítěti výslovně neplyne ani ze žádného právního předpisu.²⁶ Otázkou, zda je možné dovodit povinnost dítěte stýkat se s rodičem a následně takovou povinnost na dítěti vynucovat, se opakovaně zabýval i Ústavní soud. Na základě užití principu proporcionality ve vztahu k požadavku maximálního ohledu na práva dítěte a na opačné straně na práva rodiče podílet se na výchově dítěte Ústavní soud již v nálezu ze dne 24. září 1998, sp. zn. III. ÚS 125/98 mimo jiné konstatoval, že pokud nejsou zjištěny takové skutečnosti, které by vedly k pozastavení výkonu rodičovské zodpovědnosti, není ani při plném respektu k právům samotných nezletilých zákonného, a tím méně pak ústavněprávního důvodu k tomu, aby rodiči, v jehož přímé péči nezletilé dítě není, byl styk s ním zakázán, resp. nepřiměřeně omezen.²⁷ Ačkoliv se jedná o starší judikaturu, lze ji i nadále považovat za relevantní, což mimo jiné vyplývá i ze skutečnosti, že na ni obecné soudy odkazují ve svých rozhodnutích do dnešního dne. Na základě uvedeného by se tedy mohlo zdát, že minimálně z pohledu Ústavního soudu určitá povinnost dítěte ke styku s nerezidentním rodičem existuje, resp. že takovou povinnost lze na dítěti vynucovat i proti jeho vůli. Je však otázkou, zdali má na dítěti vynucený styk pro nerezidentního rodiče skutečně význam, resp. zda je takový postup skutečně na místě. Stejně jako v případě nerezidentního rodiče platí, že pokud dítě není ke styku dostatečně motivované, popř. o něj nemá zájem, bude jeho výkon v mnoha případech problematický. Dítě totiž může konat ze vzteku nebo z trucu a styk tak různými způsoby záměrně sabotovat.

V kruzích odborné veřejnosti pak v souvislosti s touto problematikou panuje názor, že s právem rodiče na styk s dítětem sice koresponduje povinnost, avšak nikoli na straně dítěte, ale na straně rezidentního rodiče. Ten má v souladu s § 888 tři výslovně stanovené specifické povinnosti, a to povinnost dítě na styk řádně připravit, styk s druhým rodičem řádně umožnit a při výkonu styku v potřebném rozsahu s druhým rodičem spolupracovat. Jelikož se nejedná o taxativní výčet, lze již ze samotné povahy věci dovodit i další závazky rodiče, který má dítě ve své péči. Ten by měl zejména vystupovat jako aktivní člen pomyslného trojstranného vztahu,

²⁵ WESTPHALOVÁ, Lenka. Problematické aspekty styku rodiče s dítětem. *Právní rozhledy*, 2017, roč. 25, č. 11, s. 389.

²⁶ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Povinnost a právo rodiče a dítěte na osobní styk. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2016, roč. 11, č. 3, s. 222.

²⁷ Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 31. ledna 2022, sp. zn. 100 Co 338/2021, bod 13.

který existuje mezi ním, dítětem a druhým rodičem, a měl by tedy dítě na styk nejen pasivně připravit – např. formou sbalení oblečení a dalších, pro dítě potřebných věcí –, ale rovněž by jej měl ke styku s druhým rodičem pozitivně motivovat, o druhém rodiči nemluvit negativně a při samotném předávání dítěte se k druhému rodiči chovat alespoň neutrálně, tedy bez nepřiměřené averze.²⁸

Za předpokladu, že o úpravě styku rozhodne soud a existuje-li tedy pravomocné a vykonatelné rozhodnutí, které však rezidentní rodič nerespektuje a své výše uvedené povinnosti neplní, pak do úvahy přichází výkon rozhodnutí dle zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZŘS), který bude, jak ostatně plyne z povahy věci, následně veden ne proti dítěti, nýbrž právě proti tomuto rodiči. ZŘS připouští několik možných způsobů, jak přimět rezidentního rodiče k dodržování soudního rozhodnutí o styku. Ty pak systematicky seřazuje od těch fakticky nejšetrnějších, za něž lze považovat zejména prostou výzvu ke splnění povinnosti dle § 501 nebo uložení pokuty dle § 502, až po ty nejkrajnější, a tedy i nejvíce zasahující do integrity samotného dítěte, kterým je odnětí dítěte dle § 504.²⁹ Ustanovení § 503 ZŘS pak ještě obsahuje tzv. další neboli podpůrná opatření, které sice zákon výslovně neklasifikuje jakožto výkon rozhodnutí, ale které i tak představují významné rozšíření jeho faktického provedení.³⁰ Obecně lze tedy dle mého názoru konstatovat, že je v osobním zájmu rodiče, jenž má dítě ve své péči, nefigurovat pouze v roli pasivního nositele rodičovské odpovědnosti, ale dostát svým zákonem stanoveným povinnostem a aktivně se přičinit o to, aby dítě druhého rodiče bezdůvodně neodmítalo a styk se náležitě uskutečnil. I zde je pak ale nutné zdůraznit specifickou každého jednotlivého případu. Zejména s ohledem na tuto skutečnost tak může být obsahová náplň zákonem stanovené povinnosti dítě na styk řádně připravit, která náleží jednomu rezidentnímu rodiči, fakticky zcela odlišná od povinnosti jiného rezidentního rodiče.

2.2 Odmítavý postoj dítěte a jeho náležité zohlednění

V souvislosti s praktickým provedením ustanovení § 888 NOZ pak může vyvstávat další otázka a to, jak má rezidentní rodič dostát svým normativně stanoveným povinnostem v případě, když dítě styk s druhým rodičem kategoricky odmítá. V první řadě je nutné

²⁸ WESTPHALOVÁ, Lenka. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 860.

²⁹ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Náhrada neuskutečněného styku dítěte s rodičem. *Právo a rodina*, 2020, roč. 22, č. 7-8, s. 14.

³⁰ TOMEŠOVÁ, Jana. *Výkon rozhodnutí soudu o úpravě styku s nezletilými dětmi* [online]. *pravni prostor.cz*, 15. září 2016 [cit. 20. prosince 2023]. Dostupné z: <https://www.pravni-prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/vykon-rozhodnuti-soudu-o-uprave-styku-s-nezletilymi-detmi>.

s ohledem na výše uvedené závazky rodiče, který má dítě ve své péči, opětovně zdůraznit, že jeho úkolem je v rámci přípravy na styk dítěti kromě jiného náležitě vysvětlit, proč by se s druhým rodičem stýkat mělo a jaký význam pro něj styk skutečně má. Pokud odmítavý postoj dítěte vůči druhému rodiči i přes snahu rezidentního rodiče přetrvává i nadále, je nezbytné identifikovat jeho primární příčinu. Důvody, proč se dítě s druhým rodičem nechce stýkat a kontakt s ním odmítá, mohou být způsobeny jak objektivními okolnostmi, tak čistě subjektivními faktory. Neochota ke styku může být spojena např. s tím, že dítě nepřijímá životní styl a hodnoty druhého rodiče, což lze pozorovat zejména u strašících dětí, které již v sobě mají určitý morální kompas. V jiných případech může být nezáměr dítěte ke styku způsoben také tím, že si nerozumí s novým partnerem nerezidentního rodiče nebo jednoduše mezi rodičem a dítětem neexistují hlubší citové vazby a vzájemná náklonnost mezi nimi nebyla přítomna již v době, kdy ještě rodina žila pohromadě.

Případný odmítavý postoj dítěte ke styku by měl být ve snaze předejít možným konfliktům zjišťován co nejdříve, ideálně již při samotném rozhodování soudu o úpravě styku a analogicky pak i při rozhodování o výkonu rozhodnutí o styku, pokud k němu dojde.³¹ Za předpokladu, že je dítě ve věku, ve kterém je již schopno jednoznačně formulovat a potenciálně i obhájit svůj vlastní názor, a pokud soud při úpravě styku skutečně zjistí existenci určitých objektivních okolností odůvodňujících takový negativní postoj dítěte ke styku s druhým rodičem, měl by názor dítěte mít značnou relevanci. I Ústavní soud ostatně uvedl, že „(...) je třeba při soudním vynucování styku postupovat i s ohledem na ústavně chráněný zájem nezletilých, respektovat jejich přání a dbát na to, aby rozhodnutí soudu nepoškodilo jejich psychosociální vývoj (ať už tím, že se styk neumožní, nebo tím, že bude vynucen)“.³²

Samotná možnost dítěte vyjádřit svůj názor a být tak relevantním subjektem řízení vychází zejména z čl. 12 odst. 1 ÚPD, který zakotvuje participační práva dítěte. Tato práva pro dítě představují stěžejní možnost, jak vyjádřit svůj subjektivní názor a postoj k soudem projednávané věci. Je pouze přirozené předpokládat, že dítě bude mít potřebu podílet se způsobem přiměřeným jeho věku na praktickém uspořádání svého vlastního života a jeho jednotlivých aspektů, mezi které nepochybně patří i úprava styku s nerezidentním rodičem. Participace dítěte na řízení je pak dle Ptáčka možná za splnění třech podmínek, kterými jsou rozumová schopnost dítěte utvořit si vlastní názory, věk a zralost dítěte.³³ V souvislosti

³¹ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Povinnost a právo rodiče a dítěte na osobní styk. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2016, roč. 11, č. 3, s. 225.

³² Nález Ústavního soudu ze dne 8. dubna 2004, sp. zn. I. ÚS 315/03.

³³ PTÁČEK, Lubomír. In: MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975*. Praha: Leges, 2016, s. 1413.

s faktickou realizací těchto práv při rozhodování o úpravě styku považují za nutné upřesnit zejména to, od jakého věku lze dítě považovat za způsobilé samostatně formulovat svůj názor, jelikož ÚPD tato práva nespojuje se žádnou konkrétní věkovou hranicí.

Ustanovení § 867 odst. 2 NOZ uvádí vyvratitelnou právní domněnku, že „(...) o dítěti starším dvanácti let se má za to, že je schopno informaci přijmout, vytvořit si vlastní názor a tento sdělit“. I přes tuto skutečnost ale nelze mladší děti bez dalšího automaticky vyloučit z možnosti participovat na řízení, které se jich bytostně dotýká. K věkové hranici, kterou lze pro účely participačních práv považovat za relevantní pro možnost zohlednit přání a názor vyslovený dítětem, se opakovaně vyjádřil i Ústavní soud. S ohledem na individuální psychomotorický vývoj každého jednotlivého dítěte se konkrétní věk v jednotlivých nálezech Ústavního soudu liší, ovšem nijak drasticky. Kupříkladu v nálezech z roku 2019 lze nalézt stanoviska, podle nichž je již věk 10 nebo dokonce 9 let „(...) chápán jako hraniční a po jeho dosažení je zpravidla nezbytné zjišťovat názor či přání dítěte přímo před soudem, ledaže tomu brání zvlášť významné okolnosti“.³⁴

Co se pak týká konkrétního způsobu zjišťování názoru dítěte, v souladu s § 100 odst. 3 větou druhou zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen OSŘ) se standardně jedná o výslech dítěte před soudem. Již ze samotného znění zákona je patrné, že zjišťování postoje dítěte prostřednictvím soudu by mělo představovat jakési pravidlo, tedy primární způsob, jak lze dostat závazku plynoucího z čl. 12 ÚPD. Soudce, který bude následně rozhodovat o styku, by měl mít možnost osobně se setkat s dotyčným dítětem a přímo ho vyslechnout. Ostatně je to právě soudce, kdo je odpovědný za efektivní realizaci participačních práv dítěte. Zejména z tohoto důvodu se proto domnívám, že je více než žádoucí, aby soudci měli alespoň základní znalosti z odvětví dětské klinické psychologie a pedagogiky.³⁵ Ve výjimečných případech pak lze názor dítěte zjistit rovněž prostřednictvím jeho zástupce, znaleckého posudku nebo slyšením dítěte příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí, jehož výsledkem je zpráva.³⁶

Pokud je tedy dítě již natolik emočně a rozumově vyspělé, aby se dokázalo rozhodnout, zda chce či nechce trávit s druhým rodičem čas, a pokud dojde k takovému závěru samo, tedy nezávisle na potencionálně negativním vlivu rezidentního rodiče, není pak vhodné „trestat“

³⁴ CIPRÝN, Štěpán. *Přání dítěte a jeho vliv na rozsah styku s druhým rodičem* [online]. pravniprostor.cz, 26. srpna 2021 [cit. 17. prosince 2023]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/prani-ditete-jeho-vliv-na-rozsah-styku-s-druhym-rodicem>.

³⁵ ČAMDŽÍCOVÁ, Sabina. Právo dítěte být slyšeno jako základní participační právo. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2021, roč. 29, č. 1, s. 149.

³⁶ § 100 odst. 3 věta třetí OSŘ.

rodiče, jenž má dítě v péči, za neplnění jeho zákonných povinností, např. uložením pokuty jakožto jednoho z možných způsobů výkonu rozhodnutí.³⁷ Tento názor ostatně konzistentně zastává i Ústavní soud, který např. v nálezu ze dne 24. ledna 2023, sp. zn. II. ÚS 2355/22 jednoznačně dovedl, že pokud dítě nelze ani přes veškerou snahu a adekvátní výchovné působení rezidentního rodiče přesvědčit, že se má stýkat s druhým rodičem, jeví se ukládání pokut jako nesmyslné a neplnící zákonem předvídaný účel, tj. zajištění splnění povinnosti.³⁸

Na druhou stranu je ale důležité uvést, že ačkoliv je nutné názor nezletilého dítěte náležitě zohlednit, nemůže při úpravě styku představovat jediné posuzované hledisko, což Ústavní soud naznačil v usnesení ze dne 29. června 2021, sp. zn. III. ÚS 1095/21, kde uvedl: „*Ve své judikatuře Ústavní soud opakovaně upozorňuje také na to, že názor nezletilého by neměl být jediným kritériem pro rozhodnutí ve věci péče a styku s nezletilými, čemuž krajský soud vyhověl, když k vyjádření nezletilého nepřistupoval izolovaně, ale hodnotil ho v kontextu postupných reakcí nezletilého na vývoj úpravy styku (nezletilý měl po rozchodu rodičů s otcem velmi dobré vztahy a projevoval přání stýkat se s otcem pravidelně) a přihlédl také k závěrům znaleckého posudku a názoru kolizního opatrovníka.*“ Právě s ohledem na skutečnost, že se v praxi lze setkat s častým ovlivňováním a manipulací dítěte ze strany rezidentního rodiče, který se tak snaží druhému rodiči styk s jejich společným dítětem buďto úplně znemožnit, nebo minimálně značně omezit, jsou proto obecné soudy postoj dítěte povinny hodnotit komplexně a učinit jej pro daný případ „zásadním vodítkem“ až po pečlivém posuzování jeho zájmů a rovněž při zohlednění ostatních oprávněných zájmů (např. výchovných potřeb nezletilého dítěte či zájmu rodičů, sourozenců atd).³⁹ Zvláště v případech, kdy dítě odmítá styk s druhým rodičem právě v důsledku manipulace ze strany rodiče, který jej má v péči, by pak nemělo být přání dítěte bezpodmínečně bez dalšího vyhověno, jelikož by tento odmítavý postoj nemusel zcela odrážet vlastní vůli dítěte, nýbrž pouze přebranou vůli rezidentního rodiče.⁴⁰

Závěrem tak lze konstatovat, že styk má pro plnohodnotný vývoj dítěte nepopíratelný význam, který si dítě častokrát nemusí uvědomovat, popř. jej může dokonce nevědomky popírat. Právě z tohoto důvodu je pak na soudech, aby objektivně zjistily skutečný, nikým neovlivněný postoj dítěte ke styku s druhým rodičem. Na nezletilé dítě je nutno nahlížet jako

³⁷ CIPRÝN, Štěpán. *Přání dítěte a jeho vliv na rozsah styku s druhým rodičem* [online]. pravni prostor.cz, 26. srpna 2021 [cit. 17. prosince 2023]. Dostupné z: <https://www.pravni prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/prani-ditete-jeho- vliv-na-rozsah-styku-s-druhym-rodicem>.

³⁸ LUŽNÁ, Romana. *Uložení pokuty za nerealizovaný styk rodiče s dítětem. Právo a rodina* [online databáze], 2023, roč. 25, č. 6 [cit. 17. prosince 2023]. Dostupné z: [databáze aspi.cz](https://www.aspi.cz)

³⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 16. června 2015, sp. zn. II. ÚS 2943/14, bod 23.

⁴⁰ CIPRÝN, Štěpán. *Přání dítěte a jeho vliv na rozsah styku s druhým rodičem* [online]. pravni prostor.cz, 26. srpna 2021 [cit. 17. prosince 2023]. Dostupné z: <https://www.pravni prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/prani-ditete-jeho- vliv-na-rozsah-styku-s-druhym-rodicem>.

na subjekt, a nikoli objekt rodinněprávních vztahů.⁴¹ Úkolem obecných soudů je proto zejména konstruovat předpoklady pro vytváření, udržování a následný rozvoj vzájemných vztahů (případně i pro narovnání již narušených vztahů) mezi rodiči a dětmi a snažit se umožnit dítěti styk s nerezidentním rodičem v co nejvyšší možné míře, neboť je to zpravidla – není-li prokázán opak – v jeho nejlepším zájmu.⁴²

⁴¹ MALÁ, Jana. In: MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975*. Praha: Leges, 2016, s. 1498.

⁴² Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 31. ledna 2022, sp. zn. 100 Co 338/2021, bod 15.

3 Nepřímé formy styku

Zatímco v předchozích kapitolách bylo o styku pojednáno zejména v kontextu přímého styku, tedy takového, který je založen na osobním setkání rodiče s dítětem, tato kapitola se detailněji zaměřuje na nepřímý styk a jeho jednotlivé aspekty.

Ačkoli současná vnitrostátní právní úprava subsumuje pod pojem „styk“ pouze osobní a nezprostředkovaný kontakt nerezidentního rodiče s nezletilým dítětem, jak již bylo ostatně nastíněno výše a což plyne kromě jiného i z pojmenování dané části NOZ jakožto *Osobní styk rodiče s dítětem*, je na styk nutno nahlížet v mnohem širších souvislostech. Osobní a přímý kontakt s dítětem totiž není jedinou možností nerezidentního rodiče, jak své ústavně zaručené právo realizovat. Vzájemnou interakci mezi rodičem a dítětem lze uskutečňovat v mnoha rozličných formách a podobách, které je pak mezi sebou možné vzájemně kombinovat tak, aby bylo rodičovství realizováno především v souladu s nejlepším zájmem dítěte.⁴³ Dle čl. 2 písm. a) Úmluvy o styku s dětmi v sobě koncepcie styku v širších souvislostech zahrnuje nejen osobní kontakt rodiče a dítěte po soudem stanovenou nebo rodiči dohodnutou dobu, který lze označit jako styk přímý, ale i styk nepřímý, tedy interakci, která je svým způsobem specifická.

Přímý a nepřímý styk jakožto dvě základní formy styku, které právní řád zohledňuje, ale jež dále výslovně nerozlišuje, jsou vůči sobě navzájem ve vztahu speciality. Danou premisu potvrdil i Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 22. května 2013, sp. zn. 30 Cdo 1376/2012, kde uvedl: „*Nepřímý styk je k přímému styku v poměru speciality, nikoli subsidiarity, tzn., uplatní se tehdy, jestliže objektivní okolnosti (např. značná teritoriální vzdálenost) vylučuje styk přímý, který má vždy přednost.*“ Přímý styk by tedy z povahy věci měl představovat primárně volený způsob interakce mezi rodičem a dítětem, zatímco styk nepřímý by měl fakticky nastupovat až sekundárně, a to jako jeho legitimní alternativa.

Co se týká volby konkrétní podoby styku, leží primárně na rodičích, kteří se na základě vzájemné dohody mohou domluvit na adekvátní a nejvíce efektivní formě styku. Taková dohoda může mít jak ústní, tak písemnou podobu a obecně ke své platnosti nevyžaduje autoritativní schválení soudem.⁴⁴ Nicméně pokud chtějí mít oba rodiče jistotu ohledně oboustranného dodržování a respektování jejich vzájemné dohody, je z praktického hlediska

⁴³ MALÁ, Jana. In: MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975*. Praha: Leges, 2016, s. 1495.

⁴⁴ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Náhrada neuskutečněného styku dítěte s rodičem. *Právo a rodina*, 2020, roč. 22, č. 7-8, s. 13.

vhodnější nechat úpravu styku na soudu, jelikož pouze meritorní soudní rozhodnutí představuje v případě potřeby vykonatelný právní titul.

Tato zákonem přiznaná pružnost umožňuje rodičům přizpůsobit styk a jeho jednotlivé parametry, jako jsou četnost, interval a délka trvání, potřebám a přáním dítěte a také svým individuálním možnostem. Styk tak mohou průběžně upravovat dle aktuální potřeby, a to včetně flexibilní reakce na různé neočekávané situace.

Na druhou stranu ingerence soudu dle § 891 odst. 1 NOZ v podobě meritorního rozhodnutí připadá do úvahy až za předpokladu, že rodiče nejsou schopní nebo ochotní se dohodnout na úpravě styku, případně pokud to vyžaduje zájem o výchovu dítěte a individuální poměry v rodině.

3.1 Konkrétní možnosti realizace

Zatímco přímý styk, jehož elementární podstatu tvoří osobní setkání nerezidentního rodiče s dítětem, je v praxi nejčastěji uskutečňován formou návštěv dítěte u tohoto rodiče – častokrát spojených i s přenocováním a výkonem dalších společných aktivit –, nepřímý styk poskytuje širokou škálu jednotlivých možností své realizace. To ostatně plyne již z usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka Liberec ze dne 11. června 2012, sp. zn. 73 Co 286/2012, ve kterém bylo uvedeno: „*V odůvodněných případech lze nahradit osobní styk rodiče s dítětem jiným způsobem, např. prostřednictvím výpočetní techniky, tzv. elektronickou poštou, internetovou komunikací (Skype, Facebook apod.), nebo telefonicky.*“ V citovaném rozhodnutí tak byla částečně nastíněna různorodost jednotlivých forem nepřímého styku, přičemž tato variabilita poskytuje soudům i rodičům určitou volnost ve výběru pro daný případ vhodné podoby.

Za nepřímý styk lze tedy obecně považovat v podstatě jakýkoliv způsob interakce mezi nerezidentním rodičem a dítětem, který není primárně založen na jejich osobním setkání tzv. „face-to-face“. V praktické rovině pak lze dále rozlišovat mezi formami nepřímého styku, u kterých zůstává mezi rodičem a dítětem zachována určitá úroveň bezprostřední interakce, jakou je např. komunikace prostřednictvím mobilního telefonu, e-mailu nebo sociální sítě, a formami, při nichž je rodič skrz třetí stranu pouze informován o záležitostech týkajících se dítěte.⁴⁵

⁴⁵ KORNEL, Martin. *Přímý a nepřímý styk rodiče s nezletilým dítětem* [online]. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 2008. Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2008/files/pdf/civil/kornel_martin.pdf.

Fakticky využitelné formy nepřímého styku, při kterých dochází k bezprostřední komunikaci mezi rodičem a dítětem, se neustále vyvíjejí směrem kupředu, a to zejména v důsledku rychlého technologického vývoje. Zejména díky moderním technologiím lze takovýto styk v současné době realizovat na značně vysoké úrovni, čímž je možné dodat určitý osobní rozměr i takovému zprostředkovanému kontaktu. Tradiční formy nepřímého styku, jako je typicky zasílání dopisů, se stávají stále méně a méně běžnými a ustupují do pozadí. Ostatně, sám Ústavní soud uvedl, že „(...) kontakt s dítětem pomocí informačních technologií je jednou z forem styku rodiče s dítětem, se kterou rozhodovací praxe obecných soudů počítá“.⁴⁶

Pokrok v oblasti komunikačních technologií poskytuje soudům i rodičům nové možnosti realizace nepřímého styku. Tyto technologie nabízejí objektivně efektivnější způsoby komunikace a rozšiřují tak spektrum možných alternativ sloužících k navázání nebo upevnění vzájemného vztahu mezi rodičem a dítětem. Virtuální online prostředí, včetně sociálních sítí, jako je např. Facebook, a komunikačních platforem jako WhatsApp nebo Zoom, dává rodičům i dětem nejen příležitost vzájemně komunikovat a vidět se prostřednictvím obrazovky, ale také jim poskytuje faktickou možnost skutečně realizovat jejich vzájemný vztah. V dnešní době tak již pro rodiče a děti není problém vykonávat skrze obrazovku aktivity, jako jsou hraní společenských her, sledování filmů, poslouchání hudby atd. Rodič může rovněž tímto způsobem dítěti pomáhat s domácími úkoly nebo ho sledovat a motivovat v jeho volnočasových aktivitách a tím aktivně participovat na jeho výchově.

Jako potenciaálně problematická se může jevit zejména otázka využitelnosti takovýchto forem nepřímého styku ve vztahu k mladším dětem. S ohledem na nízký věk pro ně nemusí být nepřímý styk tou nejvhodnější a nejefektivnější alternativou. Různé věkové skupiny dětí vykazují přirozeně různé potřeby, ale i schopnosti. Zatímco si lze bez větších problémů představit, že nepřímý styk může být např. pro desetileté dítě stejně přínosný jako styk přímý, nelze to stejné říct o dvouletém dítěti. To s největší pravděpodobností nejenže nebude vědět samo ovládat počítač nebo jiné podobné zařízení, ale rovněž má na rodiče úplně jiné citové nároky a požadavky než starší dítě.

Na druhou stranu Rogalewiczová uvádí, že soudní úpravu nepřímého styku nepovažuje u dětí staršího školního věku za účelnou, jelikož zde existuje předpoklad, že se takové dítě již bude schopno samo rozhodnout, kdy a jakým způsobem chce kontaktovat nerezidentního rodiče.⁴⁷ Ačkoliv s tímto názorem souhlasím, musím dodat, že komunikace s dětmi v období

⁴⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. února 2014, sp. zn. II. ÚS 58/14.

⁴⁷ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Možnosti realizace styku rodiče s dítětem. *Právní rozhledy*, 2017, roč. 25, č. 18, s. 618.

puberty bývá prokazatelně značně problematická. Zatímco dospívající děti nejsou v tomto období života příliš dobrými komunikačními partnery – a to mimo jiné pro svoji vztahovačnost, časté výbuchy a nepředvídatelné reakce – dospělí naopak projevují málo pochopení těmto přechodným jevům a častokrát až příliš uplatňují svoji autoritu.⁴⁸ Domnívám se proto, že pokud je soudní stanovení nepřímého styku jedinou možnou a přijatelnou formou styku, která rodiči i dítěti umožní alespoň částečně rozvíjet jejich vzájemný vztah, je jeho úprava opodstatněná. Zejména z tohoto důvodu je tedy dle mého názoru obzvlášť podstatné, aby soudy při stanovení některé z nepřímých forem styku přihlížely také k věku dítěte jako objektivnímu ukazateli relevance, kterou styk pro dítě může potenciálně mít.

I přesto, že má kontakt mezi rodičem a dítětem nepochybně nepopíratelný význam, musí mít určité hranice. Nerezidentní rodič by dítě neměl nutit k tomu, aby s ním bylo prostřednictvím sociálních sítí a různých komunikačních aplikací v nepřetržitém spojení.⁴⁹ Takovýto přístup by naopak mohl potenciálně narušit jejich vzájemný vztah a být tak kontraproduktivní. Kromě toho je také potřebné zdůraznit, že v případě nepřímých forem styku je v snaze předejít možným rodičovským konfliktům nejvhodnější, pokud rodič komunikuje přímo a pouze s dítětem, aniž by musel být v nějakém širším kontaktu i s druhým rodičem, s nímž nemusí mít zrovna nejlepší mezilidské vztahy.⁵⁰

Co se týká poskytování informací o dítěti nerezidentnímu rodiči a *vice versa* ve smyslu čl. 2 písm. a) Úmluvy o styku s dětmi, jehož primárním cílem je informovat rodiče o záležitostech týkajících se dítěte a naopak, jedná se o fakticky nejužší možnou formu nepřímého styku.⁵¹ Za takové poskytování informací pak lze typicky považovat sdělení o zdravotním stavu dítěte a jeho prospěchu ve vzdělávacích institucích, což jsou oblasti života dítěte, které jsou obvykle zásadní pro každého rodiče. Rovněž ale lze pod tuto úroveň styku podřadit např. zasílání školních vysvědčení, fotografií dítěte, obrázků, které dítě nakreslilo, nebo diplomů, které získalo, a případně také zasílání dáreků dítěti od rodiče.⁵²

Ačkoliv je pouhé sdělování informací považováno za relevantní a obecně uznávanou formu nepřímého styku, nemá samo o sobě potenciál vytvořit nebo zachovat mezi rodičem a dítětem

⁴⁸ PTÁČEK, Radek, KUŽELOVÁ, Hana. *Vývojová psychologie pro sociální práci* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky, 2013, s. 47. Dostupné z:

<https://www.mpsv.cz/documents/20142/954010/psychologie.pdf/91da3174-0856-99ce-5c24-2704a0cc7d55>.

⁴⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 29. června 2021, sp. zn. III. ÚS 1095/21, bod 15.

⁵⁰ KORNEL, Martin. *Přímý a nepřímý styk rodiče s nezletilým dítětem* [online]. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 2008. Dostupné z:

https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2008/files/pdf/civil/kornel_martin.pdf.

⁵¹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1312.

⁵² WESTPHALOVÁ, Lenka. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 866.

adekvátní citový vztah.⁵³ Poskytování informací by tak v ideálním případě nemělo sloužit jako výhradní, samostatně probíhající forma styku, nýbrž jako přiměřené doplnění více kontaktních forem.

3.2 Nepřímý styk – rozšíření i úplná substituce přímého styku

Jak již bylo částečně naznačeno, nepřímý styk by měl být primárně vnímán jako rozšíření přímého styku, a to bez ohledu na svou konkrétní podobu. Rodič, který o dítě projevuje zájem a aktivně se podílí na jeho výchově, bude většinou cítit potřebu udržovat s ním kontakt i mimo čas vyhrazený pro osobní setkání. Nepřímý styk tak slouží v první řadě jako určité doplnění ke styku přímému a častokrát probíhá i souběžně s ním. Interakce v rámci nepřímého kontaktu má za úkol zejména umožnit rodiči i dítěti upevňovat jejich vzájemných vztah v době, kdy nemají možnost trávit spolu čas osobně. Jelikož je v těchto případech komunikace obvykle realizována na základě vzájemné dohody rodičů, je obzvláště důležité, aby byla taková forma interakce s druhým rodičem pro dítě přirozená a nepředstavovala pro něj zbytečnou zátěž.

Navzdory tomu, že v běžném pojetí představuje nepřímý styk již zmiňované rozšíření přímého styku, který je soudy i zákonem preferován s ohledem na objektivně větší možnost plnohodnotného naplnění primárního účelu styku, může být přímý styk v odůvodněných případech tím nepřímým zcela nahrazen. Přistoupit k úpravě styku pouze v některé z jeho nepřímých forem lze za předpokladu, že přímá interakce mezi rodičem a dítětem není objektivně možná nebo vhodná. Existuje pak hned několik objektivních důvodů pro stanovení takového nepřímého kontaktu coby dominantní formy interakce mezi rodičem a dítětem, jako je např. velká geografická vzdálenost mezi bydlišti rodičů, dlouhodobá zdravotní indispozice nerezidentního rodiče nebo jeho umístění ve výkonu trestu odnětí svobody či domácího vězení.⁵⁴ Mezi další okolnosti, které mohou legitimovat byť i dočasné nahrazení přímého styku nepřímým, patří také konflikty nebo vyostřené vztahy mezi rodiči dítěte, popř. také silná averze dítěte vůči druhému rodiči. Všechny tyto faktory mohou vést mezi rodičem a dítětem k odcizení. S ohledem na nejlepší zájem dítěte je pak v těchto situacích vhodné v zájmu udržení kontaktu a rodinných vazeb upravit styk alespoň do jeho nepřímé formy. Takovýto styk pak může rodiči i dítěti pomoci překonat vzniklé komunikační i citové bariéry. Celková substituce

⁵³ KORNEL, Martin. *Přímý a nepřímý styk rodiče s nezletilým dítětem* [online]. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 2008. Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2008/files/pdf/civil/kornel_martin.pdf.

⁵⁴ MALÁ, Jana. In: MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975*. Praha: Leges, 2016, s. 1496.

přímého styku tím nepřímým by však v obecné rovině měla představovat jakousi výjimku z pravidla, ke které by soudy měli přistoupit až po pečlivé úvaze a individuálním posouzení daného případu.

3.3 Praktické využití nepřímého styku v soudní praxi

K úpravě styku výhradně v jeho nepřímé formě se uchýlil Okresní soud v Mladé Boleslavi v rozsudku ze dne 10. září 2020, č. j. 26 Nc 125/2019-393, 12P a Nc 149/2019. Soud v rámci řízení ve věci péče o nezletilé, jehož součástí byla i úprava styku, rozhodl, že otec má právo na styk se svými dvěma nezletilými syny pouze prostřednictvím mobilního telefonu každý týden v pondělí od 20.00 hodin do 20.15 hodin a rovněž prostřednictvím e-mailu každý týden tak, že je oprávněn nejpozději do soboty do 20.00 hodin odeslat každému z nezletilých nebo oběma dohromady jeden e-mail. Současně s vymezením styku byla matce uložena v souladu s § 888 NOZ povinnost umožnit, aby byl styk skutečně realizován bez větších překážek a v odpovídající kvalitě. Soud dále stanovil, že matka je povinna sdělit otcí příslušná telefonní čísla a e-mailové adresy a zajistit, aby byli oba nezletilí ve stanoveném čase přítomni u telefonu a hovor přijali a také aby si e-mail od otce přečetli. Matce byla rovněž uložena povinnost zajistit, aby nezletilí na e-mail adekvátně odpověděli, a to formou souvislého textu v rozsahu nejméně 100 a 75 slov, přičemž volba konkrétního obsahu je ponechána čistě na nezletilých chlapcích.

Vydání tohoto rozsudku předcházelo opatrovnické řízení, v jehož průběhu soud v souladu se zákonem opakovaně zjišťoval názor nezletilých na celou situaci. Zatímco o otci se chlapci vyjadřovali převážně negativně, o matce, na kterou jsou dle později provedených znaleckých posudků až přehnaně citově fixováni, mluvili pouze v superlativech. Nezletilí také před soudem několikrát výslovně uvedli, že se s otcem stýkat nechtějí, a to ani formou asistovaného styku, který jim byl v průběhu řízení navržen. Dle jejich vlastních slov je otec pro ně prakticky cizím člověkem a je na ně zlý. Tento svůj značně narušený a prakticky vůbec se nerozvíjející vztah k otcí zdůvodňovali nezletilí také nedostatečně empatickým přístupem otce k jejich výchově a rovněž tím, že z něj mají strach, jelikož se jim dle jejich tvrzení vloupal do domu a šel na ně se železnou tyčí. Chlapci se tak v průběhu řízení jednoznačně a bezpodmínečně stavěli na stranu matky, přičemž zcela nekriticky přebírali její postoje a názory, což se projevilo kromě jiného i v rámci jejich vypovědí před soudem, kdy předmětné rozhodující situace popisovali shodně s matkou, a to dokonce za použití stejných slov.

Z provedených znaleckých posudků posléze vyplynulo, že způsob, jakým chlapci otce vnímají, je dán zejména neadekvátním postojem samotné matky, která otce před syny vykresluje v negativním světle. Matka chlapce proti otci manipuluje a negativně je ovlivňuje, přičemž se jej snaží z jejich výchovy co možná nejvíce eliminovat. Ačkoliv u ní nebyla zjištěna žádná duševní porucha a ani porucha osobnosti, jsou u ní přítomny určité negativní povahové vlastnosti, které ovlivňují její chování a které se projevují zejména v podobě emotivní lability, sebestřednosti a tendence k účelovému jednání spočívající v přehnané dramatizaci běžných situací v neprospěch otce.

V průběhu řízení pak bylo později na návrh otce vydáno předběžné opatření, na jehož základě došlo mezi ním a nezletilými syny alespoň k uskutečňování asistovaných styků, jakožto jedné ze zákonných forem přímého styku. Soud se k této variantě uchýlil i přes výslovný nesouhlas matky, která proti asistovanému styku mezi otcem a syny aktivně brojila a opakovaně prostřednictvím nespočetného množství lékařských zpráv dokládala, že styk, byť i jeho asistovaná podoba, představuje pro nezletilé nepřiměřenou psychickou zátěž, působí na ně negativně a způsobuje jim různé psychosomatické potíže.

Zmiňované asistované styky mezi otcem a syny pak proběhly celkem čtyřikrát, pátý styk se již neuskutečnil, neboť nezletilí před jeho započítáním z místa, kde měl proběhnout, utekli. Jelikož už v předchozích čtyřech případech dávali chlapci najevo zřetelný odpor ke kontaktu s otcem a styk se pokoušeli sabotovat kromě jiného tím, že s ním odmítali komunikovat, dělali mu naschvály a několikrát dokonce projevíli přání z místa setkání odejít, soud došel k jednoznačnému závěru, že by další pokračování v asistovaném styku bylo pro nezletilé i pro jejich otce kontraproduktivní. Z tohoto důvodu proto soud vydané předběžné opatření zrušil.

V konečném rozhodnutí pak okresní soud i přes návrh matky, která žádala, aby styk nezletilých s otcem nebyl vůbec upraven, dospěl na základě všech provedených znaleckých posudků k závěru, že způsobené psychické potíže a celkový stav obou nezletilých je zapříčiněn neuspokojivou rodinnou situací a vzájemně nepřátelskými postoji rodičů vůči sobě navzájem. S ohledem na nejlepší zájem dítěte dle čl. 3 ÚPD tak soud vyhodnotil, že adekvátním řešením, které zabrání dalšímu zvyšování napětí mezi všemi zúčastněnými, bude v daném případě využít některé z forem nepřímého styku. Z tohoto důvodu pak soud kontakt mezi otcem a syny upravil výhradně v jeho distanční podobě, jak již bylo nastíněno výše.

Ačkoliv se v daném případě jedná o poměrně svérázné řešení, ztotožňují se zde s názorem soudu, dle kterého nelze i přes všechny nepříznivé okolnosti na styk mezi rodičem a dětmi zcela rezignovat. Podle soudu je nepřímý styk formou telefonických hovorů a e-mailové komunikace s frekvencí jednou za týden adekvátní výše popsané situaci a umožní otci nejen aktivně se

zapojit do života nezletilých chlapců, ale také mu poskytne možnost zlepšit svůj vzájemný vztah s nimi. Na druhou stranu zde ale vyvstává otázka, zda takto neosobním způsobem nastavený styk může skutečně docílit faktického obnovení výrazně narušeného vztahu mezi otcem a syny.⁵⁵ Za předpokladu, že je vztah mezi rodičem a dítětem poškozen v tak rozsáhlé míře – na první pohled nenávratně, jako je tomu v tomto případě – existují podle mého názoru oprávněné pochybnosti, zda je svým způsobem povinný telefonát a nucené odeslání e-mailu jednou týdně skutečně tím správním řešením. Zejména s ohledem na tyto skutečnosti proto pokládám za vhodné, že soud rodičům v jednom z výroků rozhodnutí uložil rovněž povinnost absolvovat rodinné terapie. Za předpokladu, že selepší vztah mezi rodiči, který byl v době vydání předmětného rozhodnutí takzvaně „na bodě mrazu“, shledávám v aktuálně nastaveném nepřímém styku velký potenciál s perspektivou nahradit jej po čase stykem přímým. Ten dle mého názoru bezesporu uvítá nejen otec nezletilých, ale v konečném důsledku a s určitým odstupem nepochybně také sami chlapci.

3.4 Shrnutí

Na nepřímý styk lze podle mého názoru nahlížet jako na zcela legitimní alternativu přímého styku, a to zejména pokud ten není s ohledem na okolnosti objektivně možný a uskutečnitelný, popř. není vhodný a v nejlepším zájmu dítěte. V těchto případech má nepřímý styk potenciál plnohodnotně jej nahradit a zajistit, aby rodič ani dítě nebyli ochuzeni o možnost vytvářet a upevňovat svůj vzájemný vztah a prohlubovat svá citová pouta. Je však důležité zdůraznit, že navzdory všem benefitům jednotlivých forem nepřímého styku by měl osobní kontakt mezi rodičem a dítětem i nadále představovat primární a dominantní způsob interakce, který by soudy měli volit přednostně vždy, pokud je objektivně možný a nekoliduje se zájmy dítěte.

⁵⁵ BUČKOVÁ, Adéla. *Možné alternativy úpravy styku nezletilého s rodičem při svěřeni nezletilého do péče druhého rodiče* [online]. epravo.cz, 19. ledna 2021 [cit. 2. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/mozne-alternativy-upravy-styku-nezletileho-s-rodicem-pri-svereni-nezletileho-do-pece-druheho-rodice-112390.html>.

4 Některé z možných dopadů nerealizovaného styku

Výkon soudem upraveného nebo rodiči domluveného styku může být v praxi v mnoha případech značně komplikovaný. Rezidentní rodič mívá častokrát pocit, že je jeho postavení v životě nezletilého dítěte silnější než postavení druhého, nerezidentního rodiče. To pak nezdědka způsobuje situace, kdy si tento rodič myslí, že může svévolně měnit, upravovat a obcházet podmínky styku tak, jak se mu to zrovna hodí. Jelikož může k případné nerealizaci styku mezi dítětem a druhým rodičem dojít v důsledků vícero možných faktorů a okolností, zákonodárce upravuje kromě výkonu rozhodnutí dle ZŘS také další možné právní dopady neuskutečněního styku.

4.1 Nové rozhodnutí soudu ve věci péče o nezletilé dítě

Zatímco ustanovení § 889 věta první NOZ upravuje povinnost rodičů zdržet se všeho, co narušuje vztah dítěte k oběma z nich nebo co výchovu dítěte ztěžuje, věta druhá pak uvádí, že „brání-li rodič, který má dítě v péči, bezdůvodně trvale či opakovaně druhému rodiči ve styku s dítětem, je takové chování důvodem pro nové rozhodnutí soudu o tom, který z rodičů má mít dítě ve své péči“. Již ze samotné dikce zákona tedy plyne, že existuje hned několik zásadních předpokladů pro možnost vydat nové rozhodnutí ve věci péče o nezletilé dítě. Těmito předpoklady jsou zejména skutečnost, že rezidentní rodič brání ve styku dítěte s druhým rodičem, přičemž tak činí bez jakéhokoliv legitimního důvodu a s určitou frekvencí, tedy nejen jednorázově nebo příležitostně.

V první řadě je nutné vymezit, co se rozumí pod slovním spojením *bezdůvodně trvalé či opakované bránění ve styku*. Jelikož samotný zákon bránění ve styku nijak nedefinuje, vytváří to prostor pro polemiku ohledně toho, co již lze za bránění považovat a co ještě nikoli. V obecné rovině lze za bránění považovat především svévolné jednání rezidentního rodiče s úmyslem ztížit nebo případně úplně znemožnit styk mezi dítětem a druhým rodičem.⁵⁶ Typicky se tedy bude jednat o situace, kdy rezidentní rodič odmítne ve stanovený čas vydat dítě druhému rodiči, a to buď to bez udání důvodu, nebo také z důvodu zcela smyšleného. To ovšem bez dalšího ještě neznamená, že pokud rodič mající dítě ve své péči určitým způsobem aktivně nekoná, nebude se automaticky jednat o bránění ve styku ve smyslu § 889 NOZ. I prostá pasivita a lhostejnost rezidentního rodiče totiž může vyvolat zákonem předvídané následky.⁵⁷

⁵⁶ WESTPHALOVÁ, Lenka. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 864.

⁵⁷ ENOCHOVÁ, Dana. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 939.

Co se týká intenzity, bránění ve styku musí být buď trvalé, nebo alespoň opakované. Pro vydání nového rozhodnutí soudu nepostačuje, pokud se optikou nestranného pozorovatele sice bude jednat o bránění ve styku, ale půjde o jednorázovou situaci. Zatímco trvalé bránění ve styku lze vymezit jako určitý déle trvající časový rámec, který probíhá bez přerušení a jehož následkem je počáteční nebo následné kontinuální vyloučení styku dítěte s rodičem, opakované bránění spočívá v omezování styku v určitých cyklech, resp. časových úsecích, které nasvědčují záměru rezidentního rodiče ztížit nebo zcela zmařit dlouhodobý styk s druhým rodičem.⁵⁸

Bezdůvodnost jako poslední pojmový znak, je pak asi nevíce problematickým aspektem dotčeného ustanovení, jelikož je nutné ji posuzovat nejen subjektivním pohledem nerezidentního rodiče, nýbrž také z objektivního hlediska.

Navzdory doslovnému znění § 889 věty druhé NOZ ale v soudní praxi dochází ke změně pečující osoby v důsledku bránění ve styku jen v minimálním počtu případů.⁵⁹ Důvodem může být zejména obtížné dokazování před soudem, neboť nerezidentní rodič musí prokázat nejen to, že nové rozhodnutí ve věci je důležitější než zájem dítěte na stabilitě výchovného prostředí⁶⁰, ale v souladu s § 909 NOZ a § 475 odst. 1 ZŘS také to, že došlo ke změně poměrů.⁶¹

4.2 Odpovědnost za újmu a její následná náhrada

V rámci druhé kapitoly již bylo částečně nastíněno, že právo nerezidentního rodiče na styk s dítětem koresponduje dle § 888 NOZ se souborem povinností, které jsou stanoveny rezidentnímu rodiči. Rodič, který má dítě ve své péči, by tak měl v souladu s tímto ustanovením pokud možno co nejaktivněji usilovat o vytvoření adekvátních podmínek pro následnou realizaci styku mezi dítětem a druhým rodičem. Pokud však tento rodič svou zákonem stanovenou povinnost neplní a styku brání, nebo ho dokonce záměrně a účelově maří, může se nerezidentní rodič domáhat nejen vydání nového meritorního rozhodnutí ve věci péče o nezletilé dítě, jak již bylo uvedeno výše, nýbrž i náhrady majetkové nebo nemajetkové újmy vzniklé v důsledku neuskutečněního styku.

Při hodnocení vzniku újmy a následném potenciálním přiznání práva na náhradu je nutné rozlišovat mezi situacemi, kdy rezidentní rodič svým jednáním skutečně přispívá k nerealizaci

⁵⁸ ENOCHOVÁ, Dana. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 939.

⁵⁹ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Náhrada neuskutečněního styku dítěte s rodičem. *Právo a rodina*, 2020, roč. 22, č. 7-8, s. 15.

⁶⁰ HROMADA, Miroslav. In: SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 1054.

⁶¹ WESTPHALOVÁ, Lenka. Problematické aspekty styku rodiče s dítětem. *Právní rozhledy*, 2017, roč. 25, č. 11, s. 392.

styku mezi dítětem a druhým rodičem, a situacemi, kdy styk není možné uskutečnit s ohledem na mimořádné a předem nepředvídatelné objektivní překážky.

Odpovědnost rodiče, který má dítě ve své péči, za neuskutečněný styk nastupuje typicky v případech, kdy svévolně a bez jakéhokoliv omluvitelného důvodu záměrně maří faktickou realizaci styku. Z morálního hlediska má takové konání nepříznivé dopady na vztah mezi dítětem a nerezidentním rodičem, resp. na dítě samotné. V právní rovině pak může takovéto počínání ze strany rezidentního rodiče vyvolat zákonem předvídaný následek, a to vznik odpovědnosti a s tím souvisejícího práva na náhradu majetkové újmy dle ustanovení § 2910 NOZ, které přináleží druhému rodiči. To, že se jedná o skutkovou podstatu dle § 2910 NOZ, a tedy o škodu vzniklou porušením zákonem stanovené povinnosti, plyne zejména z judikatury, která tento závěr dovozovala již za účinnosti předchozího zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.⁶² Uvedené ustanovení jako základní právní norma upravující delikt ní odpovědnost za škodu v případě porušení zákona pak blíže stanovuje jednotlivé předpoklady pro vznik nároku na náhradu. Těmito předpoklady jsou protiprávní čin, kterým dojde k porušení zákonem stanovené povinnosti a k zásahu do absolutního práva jiného, vznik újmy, resp. v daném případě škody, kauzální nexus mezi protiprávním činem a újmou a zavinění.⁶³ Z povahy věci lze tedy jednoznačně dovodit, že pokud rezidentní rodič zaviněně poruší některou ze svých zákonem stanovených povinností a zasáhne tak do osobnostních práv druhého rodiče, zejména do jeho práva na soukromí a rodinný život, přičemž v důsledku takového zásahu vznikne nerezidentnímu rodiči škoda, bude za tuto škodu v souladu s § 2910 NOZ odpovídat. Pro vznik odpovědnosti je nutné, aby došlo ke kumulativnímu naplnění všech výše uvedených předpokladů – tedy aby mezi jednáním rezidentního rodiče, kterým dojde k zásahu do absolutních práv druhého rodiče, a vzniklou škodou existoval kauzální nexus. Dalším předpokladem je pak to, aby protiprávní jednání tohoto rodiče bylo kryto zaviněním, přičemž obecně platí, že postačí i pouhá nevědomá nedbalost.⁶⁴ Vzniklou škodou, resp. materiální újmou pak v praxi mohou být zejména marně vynaložené cestovní náklady za účelem setkání s dítětem, jako je např. benzín nebo jízdné za hromadnou dopravu, případně

⁶² LUŽNÁ, Romana. *Škoda vzniklá zbytečnou cestou rodiče* [online]. *pravniradce.ekonom.cz*, 22. dubna 2009 [cit. 7. ledna 2024]. Dostupné z: <https://pravniradce.ekonom.cz/c1-36806900-skoda-vznikla-zbytecnou-cestou-rodice>.

⁶³ BEZOUŠKA, Petr. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1542.

⁶⁴ WESTPHALOVÁ, Lenka. *Problematické aspekty styku rodiče s dítětem*. *Právní rozhledy*, 2017, roč. 25, č. 11, s. 392.

také uhrazená cena vstupného nebo zájezdu, pokud se dítě ve stanovené době styku mělo takovéto události účastnit.⁶⁵

Na druhou stranu je nutno uvést, že pokud realizaci styku brání zcela legitimně a omluvitelně objektivní překážka, jejímž následkem se styk uskutečnit nemohl (např. pokud je dítě akutně hospitalizováno v nemocnici), platí obecné pravidlo, že rezidentní rodič za vzniklou škodu neodpovídá, jelikož není naplněn jeden z předpokladů pro vznik odpovědnosti, a to protiprávnost jednání. Tato premisa však neplatí bezvýjimečně. V určitých situacích může i za těchto podmínek – tedy když styk nelze realizovat v důsledku existence objektivní překážky – rezidentní rodič za vzniklou škodu potenciálně odpovídat. Nárok na náhradu vzniká druhému rodiči v případě, že rezidentní rodič poruší tzv. obecnou prevenční povinnost, která vychází především z ustanovení § 2900 a § 2901 NOZ. Ta jde k jeho tíži v situacích, kdy druhému rodiči zatají existenci takovéto objektivní překážky (nebo ho o ní s dostatečným předstihem neinformuje), která brání faktickému uskutečnění styku a za kterou lze považovat např. předem plánovaný pobyt dítěte v škole v přírodě nebo na letním táboře. Také judikatura před rokem 1990 uvádí: „*Rodič, kterému bylo nezletilé dítě svěřeno do výchovy, odpovídá za škodu vzniklou druhému rodičů v důsledku zmaření styku s dítětem i tehdy, když tohoto rodiče včas neinformoval o objektivní překážce (např. o onemocnění dítěte) bránící uskutečnění styku s nezletilem ve stanovenou dobu.*“⁶⁶ Je-li tedy po rezidentním rodiči možné rozumně požadovat, aby druhého rodiče včas a přiměřeným způsobem informoval a je-li takovýto postup reálně uskutečnitelný – tedy zejména, má-li rezidentní rodič možnost druhého rodiče kontaktovat, což je dle mého názoru pravidlem, jelikož nepředpokládám, že dva lidé, kteří spolu mají dítě, na sebe nemají žádný kontakt, je rezidentní rodič povinen tak učinit. V opačném případě pak bez dalšího nese odpovědnost za vzniklou škodu.

V praxi je asi nejčastěji používaným, resp. v některých situacích dokonce zneužívaným argumentem, kterým rezidentní rodiče odůvodňují nepředání dítěte druhému rodiči a tedy neuskutečnění styku, právě nemoc dítěte. Je však nutno konstatovat, že ačkoli může nemoc dítěte skutečně v určitých případech představovat takovouto objektivní okolnost vylučující uskutečnění styku, např. pokud dítě dostane plné neštovice nebo oboustranný zápal plic, který vyžaduje jeho bezpodmínečný klid na lůžku, v obecné rovině lze zcela legitimně předpokládat, že případnou péči o nemocné dítě dokážou rovnocenně zastat oba rodiče, tedy jak matka, tak otec. To ostatně potvrdil i Nejvyšší soud, který uvedl: „*Mezi objektivní příčiny, které brání*

⁶⁵ MALÁ, Jana. In: MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975.* Praha: Leges, 2016, s. 1510.

⁶⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 22. prosince 1987, sp. zn. 1 Cz 63/87.

uskutečnění styku nezletilého dítěte s rodičem (popř. s jinou osobou) nepochybně patří i onemocnění dítěte. Zda je možný styk i v případě onemocnění dítěte, závisí na konkrétních okolnostech každého případu. Mezi ně může patřit na jedné straně charakter nemoci, psychický stav dítěte v době nemoci, možnost převozu dítěte k oprávněnému rodiči, zátěž spojená s tímto převozem, způsob léčby (podání léků, rehabilitační cvičení apod.), přičemž k těmto okolnostem se zpravidla vyjádří ošetřující lékař, na druhé straně schopnost rodiče se o nemocné dítě postarat.“⁶⁷

Nerezidentní rodič má rovněž možnost domáhat se kompenzace nemajetkové újmy dle ustanovení § 2956 NOZ. Za nemajetkovou újmu lze v tomto kontextu typicky považovat např. emoční strádání s psychosomatickými projevy, psychické problémy rodiče vzniklé v důsledku delšího odloučení od dítěte nebo vznik syndromu zavrženého rodiče. Pro vznik odpovědnosti tedy nepostačuje, laicky řečeno, pokud dítě rodiči chybí. Nemajetkovou újmu je možné v souladu s § 2951 odst. 2 NOZ nahradit zejména skutečným a dostatečně účinným odčiněním způsobené újmy, kterým je v těchto případech typicky omluva, jejíž prostřednictvím se nerezidentnímu rodiči dostane alespoň určité morální satisfakce, nebo také přiměřené zadostiučinění, jež je poskytnuto v penězích. S ohledem na povahu a specifický význam styku však dle mého názoru nedokážou omluva ani peněžitá satisfakce nerezidentnímu rodiči adekvátně vynahradit čas, který mohl strávit se svým dítětem, nebo také možnou ztrátu kontaktu s dítětem a případné odcizení se.

Rovněž nelze opomínat, že odpovědnost za újmu spojenou s nerealizovaným stykem může ležet také na nerezidentním rodiči.⁶⁸ Stejně tak jako rodič, který má dítě ve své péči, má i druhý rodič povinnost informovat rezidentního rodiče o všech potenciálně vzniklých okolnostech, které objektivně odůvodňují neuskutečnění styku. Z povahy věci je zřejmé, že by takové informování mělo proběhnout zejména s dostatečným předstihem, aby se rodič, jenž má dítě v péči, věděl dané situaci náležitě přizpůsobit. Za předpokladu, že druhý rodič tento svůj závazek nedodrží a rezidentnímu rodiči vznikne v důsledku neuskutečnění styku újma, vzniká právo na adekvátní kompenzaci. Lze si například představit situaci, kdy rezidentní rodič spoléhá na to, že bude dítě trávit předem domluvený čas s druhým rodičem, a tak si na tuto dobu naplánuje např. jednorázovou placenou brigádu nebo si objedná víkendový pobyt mimo místo svého bydliště. Pokud vznikne tomuto rodiči v důsledku předem nepředvídané péče o dítě, kterou měl původně zabezpečit druhý rodič, přičemž se ke styku bez předchozího

⁶⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. února 2011, sp. zn. 20 Cdo 4498/2009.

⁶⁸ MALÁ, Jana. In: MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975.* Praha: Leges, 2016, s. 1516.

upozornění nedostavil, majetková nebo nemajetková újma, má stejně jako nerezidentní rodič nárok na náhradu.

5 Právo jiných osob vyjma rodičů na styk s dítětem

Ačkoliv je má diplomová práce zaměřena primárně na úpravu styku mezi rodičem jakožto nositelem rodičovské odpovědnosti a dítětem, považuji za vhodné věnovat závěrečnou kapitolu právu na styk, které náleží také dalším osobám.

V životě nezletilého dítěte hrají významnou roli kromě matky a otce nepochybně také prarodiče, ostatní rodinní příslušníci a další osoby se kterými má dítě blízké a nepostradatelné citové vazby. Zatímco právo rodiče na styk s dítětem zákonodárce upravuje poměrně podrobně hned v několika ustanoveních NOZ, právní úprava týkající se práva na styk s dítětem náležející jiným osobám je značně limitována.

Obecně vzato lze konstatovat, že jelikož je právo na osobní a přímý styk součástí práva na rodinný život jako jednoho ze základních lidských práv zakotvených v Listině, je pouze žádoucí, aby byl za vhodných podmínek dítěti takovýto styk umožněn v co nejširší možné míře i s dalšími osobami než pouze s rodiči. Právě prostřednictvím styku může mezi dítětem a těmito osobami docházet nejen k vytváření a udržování pro dítě důležitých citových a společenských vazeb, ale také k formování a budování sociálního zázemí, ze kterého může dítě v budoucnu profitovat. Pravidelný a osobní kontakt s příbuznými a jinými osobami může mít na dítě také pozitivní výchovný efekt a rovněž mohou tyto osoby pro dítě představovat určité bezpečné zázemí.

Aktuálně platná právní úprava tuto skutečnost a její klíčový význam pro dítě reflektuje, a to konkrétně v ustanovení § 927 NOZ, které specificky upravuje vztahy mezi dítětem a jinými osobami vyjma rodičů.

5.1 Oprávněné osoby

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, styk mezi dítětem a jinými osobami vyjma rodičů ve svém původním znění z 60. let minulého století žádným způsobem nereguloval. Osobní styk byl vnímán čistě jako záležitost existující výhradně uvnitř nukleární rodiny, a tedy v rámci vazby rodič–dítě. Teprve novelou provedenou zákonem č. 91/1998 Sb. došlo v ustanovení § 27 k zakotvení nového odst. 4, který zněl následovně: „*Vyžaduje-li to zájem dítěte a poměry v rodině, může soud upravit styk dítěte s prarodiči a sourozenci.*“ Tato právní normou výslovně stanovená možnost styku dítěte s jinými osobami, i když stále explicitně omezena pouze na prarodiče a sourozence, tedy odráží první změnu, která ve vnímání rodiny v rámci české společnosti nastala.

Teprve NOZ však s účinností od 1. ledna 2014 zakotvil spolu s ustanovením § 927 právo na styk s dítětem i pro osoby, které s ním nemají žádné příbuzenské nebo biologické vazby. Důvodová zpráva k danému ustanovení uvádí: „*Nedostatek výslovné právní úpravy poměří v tzv. širší rodině je dlouhodobě značnou částí obyvatelstva pocíťován jako nepřijemné a nepatřičné reziduum minulých časů, kdy rodině měly tvořit jen osoby nejbližší, rodiče a děti.*“⁶⁹

Ačkoliv tak bylo možno právo na styk s dítětem dovodit pomocí analogie také pro další osoby i za účinnosti staré právní úpravy, až s přijetím NOZ došlo ke skutečné modernizaci a posunu ve vnímání rodiny nejen jako tradiční struktury, ale i k citelnému a zejména výslovně zákonem stanovenému rozšíření okruhu osob, které se mohou před soudem domáhat úpravy styku s dítětem.

Osoby, jež jsou dle § 927 NOZ oprávněny domáhat se styku s dítětem, lze obecně rozdělit na dvě skupiny. Zatímco první skupinu tvoří příbuzní dítěte, a to bez ohledu na skutečnou blízkost tohoto příbuzenství, druhou skupinu představují osoby dítěti společensky blízké.

Za osoby s dítětem příbuzné lze považovat osoby, které jsou s dítětem ve vztahu příbuzenství tak, jak je stanoveno v jeho zákonné definici dle § 771 NOZ. Toto ustanovení definuje příbuzenství jako „*vztah osob založený na pokrevním poutu, nebo vzniklý osvojením*“.⁷⁰ Příbuzenství tak reprezentuje specifickou vazbu mezi dvěma jednotlivci, která může vznikat ze dvou diametrálně odlišných důvodů, jež jsou však zákonem postaveny na roveň. Příbuzenství založené na biologickém původu osob pak označujeme jako příbuzenství přirozené, zatímco to, které vychází pouze z právního rámce a nevyžaduje jakékoliv pokrevní vazby, označujeme jako příbuzenství právní.

Jelikož není terminologie související s příbuzenstvím použitá v NOZ jednotná a konzistentní, zákon systematicky rozlišuje mezi jednotlivými druhy příbuzných. Zatímco na některých místech se NOZ omezuje pouze a výhradně na termín příbuzný, v případě § 927 pak dochází ke specifickému rozlišení mezi příbuznými blízkými a vzdálenými, přičemž však absentuje jakékoli bližší odůvodnění této diferenciaci.⁷¹ Fakticky zde tedy dochází k vytvoření dvou samostatných podkategorií příbuzných osob. Jelikož však zákon nijak nestanovuje onu pomyslnou hranici mezi blízkým a vzdáleným příbuzenstvím, lze z povahy věci dovodit, že za

⁶⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., zvláštní část, s. 234.

⁷⁰ § 771 NOZ.

⁷¹ JANTOŠOVÁ, Klára. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 845.

blízké příbuzné budou považováni prarodiče a sourozenci, zatímco za vzdálené, resp. vzdálenější příbuzné lze považovat kupříkladu tetu a strýce.⁷²

Prarodičům nezletilého dítěte je pak dle komentářové literatury přiznáno specifické právní postavení, jelikož pro dítě představují standardně hned po rodičích nejbližší osoby, se kterými má přirozeně nejužší a nejpevnější citové vazby.⁷³ V mnoha případech jsou to pak právě oni, kdo přebírá péči o dítě a přijímá odpovědnost za jeho výchovu a vývoj. Obecně je tedy v nejlepším zájmu každého dítěte, aby jeho vztahy s prarodiči byly podporovány a rozvíjeny, a to ideálně již od útlého věku. Ačkoliv je však možné právní postavení prarodičů považovat za svým způsobem privilegované, nemají zákonem výslovně vymezený žádný zvláštní právní režim a jejich právo na styk s dítětem proto plyne bez dalšího z ustanovení § 927 NOZ.

Druhou skupinu osob, které se u soudu mohou domáhat rozhodnutí o styku s dítětem, tvoří dle zákona osoby dítěti společensky blízké. Jelikož není tento termín v právní terminologii výslovně definován a zákonodárce jej nikde jinde v rámci NOZ neužívá, nabízí se zde prostor pro poměrně širokou interpretaci.

V obecném slova smyslu lze za osoby dítěti společensky blízké považovat osoby, které sice nejsou s dítětem pokrevně spjaty, ale mají s ním pevné sociální a emoční vazby. Z povahy věci si tak je pod tímto pojmem možné představit především osoby, které s nezletilým po určitou dobu sdílely společnou domácnost, dlouhodobě o něj pečovaly nebo se jinak podílely na jeho každodenním životě, typicky tedy nový manžel či partner rezidentního rodiče.⁷⁴ Tyto osoby, které můžeme označovat i jako tzv. sociální rodiče, však v praxi disponují objektivně slabším právem na styk než osoby, které jsou s dítětem nějakým způsobem příbuzensky spjaty. Ačkoliv je tedy jejich právo na styk obecně akceptováno i po případném rozpadu vztahu s rodičem dítěte, musí v situaci, dostane-li se jejich právo do rozporu s právem některé z osob dítěti příbuzných, ustoupit.⁷⁵ Zákonodárce, ale také ustálená soudní judikatura tedy jednoznačně preferují vazby biologické před vazbami společenskými, což je dle mého názoru poněkud zpátečnický postoj. Nepopírám zde význam tradičního českého přísloví „*krev není voda*“, ale domnívám se, že by soudní praxe neměla zcela automaticky upřednostňovat pokrevní pouta,

⁷² ŠÍNOVÁ, Renáta. In: MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975*. Praha: Leges, 2016, s. 1730.

⁷³ WESTPHALOVÁ, Lenka. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 1065.

⁷⁴ ŠÍNOVÁ, Renáta. In: MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975*. Praha: Leges, 2016, s. 1730.

⁷⁵ ŠÍNOVÁ, Renáta. K otázkám styku nezletilého s „nepříbuznými“ osobami podle § 927 OZ. *Rodinné listy*, 2019, roč. 8, č. 4-5, s. 11.

kteřá mohou být častokrát založena čistě na genetickém podkladu, a to na úkor nejlepšího zájmu, nebo dokonce přání samotného dítěte.

Co se pak týká bydlení ve společné domácnosti jakožto ukazateli možné společenské blízkosti ve smyslu § 927 NOZ, Westphalová uvádí, že se rozhodně nejedná o primární rozhodující faktor.⁷⁶ S tímto postojem nemohu jinak než souhlasit, jelikož dle mého názoru nelze z pouhého sdílení určitého životního prostoru automaticky dovozovat vznik specifických vazeb, které jsou častokrát mnohem komplexnější a vznikají hned na několika úrovních.

Za osoby dítěti společensky blízké tak lze v konečném důsledku považovat kterékoliv osoby, s kterými má dítě pevný citový vztah, tedy např. chůvy nebo také přátelé rodičů. Samotný výklad pojmu osoby dítěti společensky blízké jakožto osoby oprávněné ke styku s dítětem by však měl vždy primárně vycházet z individuálních okolností konkrétního případu, jak je tomu ostatně v rodinném právu zvykem.

Dle znění § 927 NOZ náleží oprávněným osobám právo na styk s dítětem za předpokladu, že jsou naplněny dvě kumulativně stanovené podmínky. V první řadě se jedná o premisu, že dítě má k daným osobám citový vztah, který není jen přechodného charakteru. Následně musí být zřejmé, že by nedostatek styku s těmito osobami pro dítě znamenal újmu. V kontrastu s právní úpravou styku mezi dítětem a rodičem se ale v případě styku dítěte s třetími osobami nejedná o povinnost těchto osob, nýbrž pouze o jejich zákonem přiznané právo. Ačkoliv má tedy dle dikce zákona i dítě samotné nárok na to, aby se s ním výše uvedené osoby, tedy příbuzní, ale také další osoby, stýkaly, zákonodárce tento potenciální nárok dítěte na styk podmiňuje zvláštní, nepřekročitelnou podmínkou, kterou je výslovný souhlas těchto osob. Povaha práva dalších osob na styk s dítětem se tedy od práva na styk, které existuje mezi rodičem a dítětem a které má reciproční charakter, liší. Zatímco rodiči plyne právo na styk s dítětem *ex lege* ze samotného institutu rodičovské odpovědnosti, právo na styk s dítětem náležející jiným osobám je podmíněno nejen jejich souhlasem, ale rovněž také meritorním soudním rozhodnutím.

5.2 Existence citového vztahu

První ze zákonem stanovených předpokladů pro to, aby bylo možno rozhodnout o přiznání práva na styk i osobám odlišným od rodičů, je existence nikoli přechodného citového vztahu. Z důvodové zprávy k NOZ plyne, že by měl být pojem „citový vztah“ vykládán co nejširším

⁷⁶ WESTPHALOVÁ, Lenka. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 1065.

možným způsobem.⁷⁷ Ze širokého způsobu interpretace pak může těžit nejen dítě, ale i oprávněné osoby, kterým může široký způsob výkladu posílit možnost domct se úpravy styku. Zákon nikde výslovně nestanovuje, co konkrétně se pod tímto pojmem rozumí a ani jakou přesnou hloubku by posuzovaný citový vztah měl mít. Mezilidské vztahy nejsou stejnorodé. To, co pro jedno dítě může představovat nikoli přechodný citový vztah, nemusí platit i pro jiné dítě, a to i za předpokladu, že by se jednalo o sourozence pocházející z jedné rodiny.

V souvislosti s existencí citového vztahu se nabízí otázka, zda je tato podmínka stanovena pouze ve vztahu k osobám dítěti společensky blízkým, nebo platí i pro osoby dítěti příbuzné. Samotná dikce zákona odpověď na tuto otázku neposkytuje a ani komentářová literatura zde neposkytuje jednotné řešení. Enochová uvádí, že se daný předpoklad vztahuje pouze a výhradně k osobám dítěti společensky blízkým⁷⁸, Šínová na druhou stranu zastává názor, že je podmínka nikoli přechodné citové vazby vyžadována u obou skupin oprávněných osob, tedy jak u osob dítěti společensky blízkých, tak u osob příbuzných.⁷⁹ V dané věci musím souhlasit s postojem Šínové, jelikož by rozhodně nebylo v souladu s nejlepším zájmem dítěte přiznat právo na styk osobě, s níž sice dítě spojují určité pokrevní vazby, ale kterou např. vůbec nezná a nemá k ní vybudovaný žádný bližší vztah. Takový postup by dle mého názoru představoval pouhou mechanickou aplikaci ustanovení § 927 NOZ bez jakéhokoliv dalšího přihlédnutí k jeho skutečnému účelu, kterým je možnost poskytnout dítěti a oprávněným osobám příležitost vybudovat a rozvíjet skrze styk jejich vzájemný vztah.

Soudem posuzovaný citový vztah dítěte k oprávněným osobám pak musí vykazovat určité kvality, což bezesporu vyplývá přímo ze samotné formulace textu zákona, ze kterého plyne premisa, dle níž se relevance daného citového vztahu odvíjí od skutečnosti, že není jen přechodný. Zkoumaný citový vztah tak nesmí být pouze povrchní a krátkodobý, ale musí vykazovat znaky stálých, dlouhodobých a nepostradatelných emočních, i když ne nevyhnutně rodinných vazeb. *Ipso facto* by se tedy mělo jednat o vytvoření hlubšího vztahu jistoty mezi dítětem a konkrétní osobou, jež se domáhá styku. Pro naplnění této zákonem vyžadované podmínky tedy z povahy věci nepostačuje pouze delší dobu trávající sociální kontakt vzniklý např. vzájemnou interakcí na dětském hřišti.⁸⁰ Přímými ukazateli existence takového vztahu

⁷⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., zvláštní část, s. 235.

⁷⁸ ENOCHOVÁ, Dana. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2019, s. 974.

⁷⁹ ŠÍNOVÁ, Renáta. In: MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975.* Praha: Leges, 2016, s. 1731.

⁸⁰ WESTPHALOVÁ, Lenka. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2020, s. 1064.

o odpovídající kvalitě budou zejména případy, kdy se osoba dožadující se přiznání práva na styk s dítětem o dané dítě v minulosti dlouhodobě starala nebo o něj pečovala, přičemž za zanedbatelnou rozhodně nelze považovat ani emocionální podporu a péči o dítě a obecný pozitivní vliv na něj.

V praxi pak mohou nastat situace, kdy citový vztah mezi dítětem a oprávněnou osobou jednoduše z objektivních důvodů ještě neměl možnost vzniknout. Jedním z takovýchto případů se Ústavní soud zabýval v nálezu ze dne 28. července 2022, sp. zn. II. ÚS 395/2022-2, ve kterém posuzoval ústavněprávní konformitu výkladu ustanovení § 927 NOZ provedenou obecnými soudy. V projednávaném případě namítali prarodiče nezletilé vnučky jakožto stěžovatelé porušení jejich ústavně zaručených práv podle čl. 36 odst. 1 a čl. 10 odst. 2 Listiny, do kterých bylo dle jejich tvrzení zasaženo. Stěžovatelé, jejichž dcera, matka nezletilé, zemřela tři měsíce po porodu, se v řízení před okresním soudem domáhali úpravy styku s jejich nezletilou vnučkou, jelikož otec nezletilé se stykem v důsledku vzájemně narušených vztahů mezi ním a stěžovateli zásadně nesouhlasil a bojkotoval jej. Okresní soud v Karviné, který věc projednával jako prvostupňový soud, rozhodl rozsudkem ze dne 30. července 2021, sp. zn. č. j. 43 Nc 38/2020-175, tak, že stěžovatelé jsou oprávněni ke styku s nezletilou, jelikož je v jejím zájmu, aby byl styk s prarodiči upraven, a to i přes rozvrácené rodinné vztahy. Ačkoliv tedy mezi nezletilou a stěžovateli nemohlo dojít k plnohodnotnému vytvoření vzájemných citových vazeb, jak je vyžadováno v § 927 NOZ, prvostupňový soud uvedl, že je dané ustanovení nutno vykládat s ohledem na nejlepší zájem dítěte ve smyslu čl. 3 ÚPD. Ten stanovuje, že zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány.⁸¹ S ohledem na znění ÚPD je tedy v zájmu nezletilé, aby si utvářela a udržovala rodinné vazby jak v rámci rodiny ze strany otce, tak ze strany zesnulé matky.

Proti uvedenému rozhodnutí podal otec nezletilé odvolání, o kterém následně rozhodl Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 16. listopadu 2021, č. j. 14 Co 298/2021-206, tak, že původní rozhodnutí okresního soudu změnil a návrh stěžovatelů na úpravu styku s nezletilou zamítl právě s odkazem na skutečnost, že nejsou naplněny obě kumulativně vymezené podmínky stanovené v § 927 NOZ. Krajský soud uvedl, že podmínka existence nikoli přechodného citového vztahu nemůže být v daném případě naplněna zejména z důvodu, že nezletilá byla při posledním kontaktu s prarodiči pouze tři měsíce a takovýto vztah si k nim

⁸¹ Čl. 3 sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte.

tedy objektivně nemohla vytvořit. V projednávané věci byla tedy na rozdíl od rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 30. srpna 2021, sp. zn. I. ÚS 1081/20-2, jehož rozbor bude dále uveden, posuzována otázka samotné existence práva stěžovatelů na styk s nezletilou vnučkou. Ústavní soud po důkladném posouzení všech rozhodných skutečností nakonec ústavní stížnosti stěžovatelů vyhověl a došel k závěru, že odvolací soud nejenže nesprávně vyložil ustanovení § 927 NOZ, ale rovněž chybně vyhodnotil nejlepší zájem dítěte. Ústavní soud uvedl: „*Při rozhodování o úpravě styku nezletilého dítěte s prarodiči je třeba ustanovení § 927 občanského zákoníku, respektive podmínky zde uvedené vyložit široce, s ohledem na konkrétní okolnosti případu tak, aby byl vždy hájen nejlepší zájem dítěte. Při posuzování splnění podmínky existence citového vztahu, který není jen přechodný, je nutno přihlédnout k věku dítěte, a s tím související reálné možnosti dítěte takový citový vztah k prarodičům mít. Při pouhém jazykovém výkladu dotčeného ustanovení v případě rozhodování o styku dítěte velmi nízkého věku totiž hrozí, že bude účel ustanovení zcela vyprázdněn, jelikož podmínka citového vztahu nebude moci být v žádném případě dostatečně splněna.*“⁸²

5.3 Újma způsobená nezletilému dítěti

Druhým z kumulativně vymezených předpokladů, které zákon stanovuje v § 927 NOZ, je vznik újmy na straně nezletilého dítěte v případě nedostatku styku s oprávněnými osobami. Pojem „újma“, jehož užití je pro rodinné právo poměrně atypické, není v kontextu daného ustanovení nijak blíže vymezen a ponechává tak prostor pro výkladové nepřesnosti, což se může jevit jako značně problematické. Dle mého názoru lze za újmu v kontextu daného ustanovení považovat zejména postup, jenž není v souladu s nejlepším zájmem konkrétního dítěte a rovněž jakékoli citové nebo jiné strádání dítěte, které by mohlo potencionálně nastat v důsledku neopodstatněné ingerence soudu do konkrétních rodinnoprávních vztahů. V případě posuzování vzniklé újmy se pak z povahy věci musí jednat o újmu na straně dítěte, nikoli na straně osoby, která usiluje o získání práva styku s daným dítětem.⁸³

Komentářová literatura spatřuje podmínku naplnění obou kumulativně vymezených předpokladů za fakticky obtížnou, neboť skutečnost, že bude absence styku pro dítě znamenat újmu, musí z posuzovaného případu vyplývat jednoznačně a bezpochyby.⁸⁴ Újma však může dítěti standardně vzniknout teprve v případě, že mezi ním a oprávněnými osobami již nějaký

⁸² Nález Ústavního soudu ze dne 28. července 2022, sp. zn. II. ÚS 395/2022-2, bod 34.

⁸³ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. In: ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II (§ 655 až 975)*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2023, s. 724.

⁸⁴ ŠÍNOVÁ, Renáta. In: MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975*. Praha: Leges, 2016, s. 1734.

vztah a vzájemné vazby existovaly a až následně došlo k jejich narušení. V praxi nicméně mnohokrát dochází k situacím, kdy se třetí osoby dožadují práva na styk s častokrát pouze několikaměsíčním dítětem, které objektivně není schopné vnímat nedostatek styku s těmito osobami jakožto újmu.

Jak tedy postupovat v případech, pokud nedostatek styku – striktně vzato – dítěti újmu nezpůsobí, a to např. právě z důvodu, že je dítě ještě hodně malé a nedostatek styku ještě jako újmu nepociťuje? Lze tyto případy jednoznačně vyhodnotit jako paušální nesplnění jedné z kumulativně stanovených podmínek a nárok dle § 927 NOZ zamítnout? Domnívám se, že by v souladu s čl. 3 ÚPD měl být předním hlediskem při rozhodování o úpravě styku dítěte s jinými osobami zejména zájem dítěte. Ten, ačkoliv je primárním hlediskem, však bezesporu nemůže být jediným zohledňovaným kritériem. Zájem dítěte je v obecné rovině nutno považovat za flexibilní a adaptabilní koncept, který by měl být zejména z tohoto důvodu vždy posuzován individuálně s ohledem na specifickou situaci, přičemž pozornost by měla být věnována osobním poměrům a také potřebám dítěte.⁸⁵ Ačkoliv je tedy nejlepší zájem dítěte svým způsobem nadřazen ostatním posuzovaným hlediskům, nelze jej paušalizovat, nýbrž by měl být vždy hodnocen a vyvozován z konkrétních a specifických okolností jednotlivých případů.

Dle mého názoru lze tedy konstatovat, že rigidní trvání na splnění obou výše uvedených předpokladů fakticky vylučuje možnost přiznat právo na styk osobám, které ještě neměly prostor vytvořit si nikoli přechodné citové vazby. Enochová spatřuje řešení v možnosti nahradit kumulativní vymezení výše uvedených předpokladů alternativním, které by podle ní bylo pro naplnění účelu ustanovení § 927 NOZ zcela postačující.⁸⁶ S ohledem na vše výše uvedené s ní souhlasím a přikláním se k názoru, že vyžadování kumulativního splnění dvou podmínek jakožto předpokladu dalších osob vyjma rodičů pro přiznání práva na styk s nezletilým dítětem lze považovat za částečně nadbytečné. To, zda v důsledku nedostatku styku vznikne dítěti újma v pravém slova smyslu, nebo ne, bezesporu nemůže být rozhodujícím kritériem pro soudní rozhodnutí o tak závažné věci, jako je přiznání práva na styk.

5.4 Kritéria rozhodování o rozsahu styku optikou Ústavního soudu

V nálezu ze dne 30. srpna 2021, sp. zn. I. ÚS 1081/20-2, který je možno považovat za průlomový, se Ústavní soud vůbec poprvé zabýval otázkou rozsahu styku nezletilého dítěte

⁸⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 29. června 2017, sp. zn. I. ÚS 3226/16-2, bod 30.

⁸⁶ ENOCHOVÁ, Dana. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 974.

s prarodiči jakožto osobami oprávněnými ke styku dle § 927 NOZ.⁸⁷ Samotným předmětem řízení byla ústavní stížnost, kterou rodiče nezletilého v roli stěžovatelů namítali porušení jejich ústavně zaručených základních práv dle čl. 32 odst. 4, čl. 36 odst. 1 a čl. 10 odst. 2 Listiny a domáhali se tak zrušení soudních rozhodnutí, jimiž došlo k úpravě styku jejich nezletilého syna s prarodiči z matčiny strany.

Co se týká skutkového stavu věci, rodiče nezletilého jsou rozvedeni a nežijí v jedné společné domácnosti. Jelikož otec pracuje v Německu, kde také dlouhodobě žije, společný syn je na základě vzájemné dohody rodičů ve výhradní péči matky. I přesto ale otec se synem udržuje kontakt v značně širokém rozsahu vždy, když je to možné. Oba rodiče se bez problémů dokážou domluvit na úpravě styku dle aktuálních potřeb a možností.

Soudní úpravy styku s dítětem se nicméně domáhali jeho prarodiče. Ti v řízení před okresním soudem uvedli, že s nezletilým vnukem udržovali pravidelný a intenzivní kontakt od jeho raného dětství, přičemž se nezřídka stávalo, že u nich doma pobýval celý víkend, tedy i přes noc. Nicméně po déletrvajících a stupňujících se konfliktech začala stěžovatelka, matka nezletilého, prarodičům v kontaktu s jejich vnukem bránit. To se projevovalo zejména tím, že již dále nevyužívala jimi nabízeného hlídání, ale začala využívat služby chůvy, a dále také tím, že bojkotovala jakýkoliv pokus o kontakt z jejich strany. Ačkoliv bylo ve věci na návrh prarodičů vydáno předběžné opatření, které je opravňovalo ke styku s dítětem, stěžovatelka ho nerespektovala a nezletilého ke styku opakovaně nepředávala. V důsledku této vyhrocené situace začaly být vzájemné vztahy v rodině značně napjaté, což následně vedlo až k podání posuzované ústavní stížnosti.

V předmětné věci nejdříve rozhodl Okresní soud v Trutnově, a to rozsudkem ze dne 11. července 2019, č. j. 0 P 51/2019-165, ve kterém bylo prarodičům přiznáno oprávnění stýkat se s nezletilým vnukem vždy v úterý od 15 do 18 hodin a následně každý třetí týden v měsíci od pátku 15 hodin do neděle 17 hodin. Jelikož proti tomuto rozhodnutí podali odvolání jak stěžovatelé, tak sami prarodiče, o věci následně jako odvolací soud rozhodl Krajský soud v Hradci Králové. Ten v rozsudku ze dne 21. ledna 2020, č. j. 25 Co 313/2019-264, změnil napadený rozsudek okresního soudu tak, že prarodičům přiznal oprávnění stýkat se s nezletilým každý třetí týden v roce od pátku 15 hodin do neděle 17 hodin, přičemž zvlášť upravil styk pro období Vánoc a letních prázdnin.

Považuji zde za podstatné zdůraznit skutečnost, kterou následně vyzdvihl i Ústavní soud, a to že v projednávané věci nebyl spor o samotnou existenci práva prarodičů na styk

⁸⁷ PAULÍNÝ, Anna. K rodinněprávní judikatuře Ústavního soudu za rok 2021 (2.). *Právo a rodina* [online databáze], 2022, roč. 24, č. 4 [cit. 30. ledna 2024]. Dostupné z: databáze aspi.cz

s nezletilým. To bylo obecně akceptováno jak rodiči nezletilého, tak i soudy, přičemž byl zohledněn nepopíratelný význam, který styk s dalšími rodinnými příslušníky pro zdravý a harmonický vývoj nezletilého má. V daném případě však zůstala nevyjasněna problematika stanovení konkrétního rozsahu styku, který byl dle názoru stěžovatelů upraven příliš široce. Jelikož rozsah styku, resp. kritéria, v souladu s nimiž by obecné soudy měly postupovat při stanovení styku nezletilého s dalšími příbuznými, nejsou v právním řádu nikde výslovně stanoveny, lze klíčový význam v dané věci přisuzovat zejména judikatuře a komentářové literatuře, ze které ostatně při svém rozhodování vycházel i sám Ústavní soud.

V souladu s čl. 3 ÚPD a čl. 5 Úmluvy o styku s dětmi je základním kritériem pro samotné přiznání práva na styk dle § 927 NOZ, resp. pro určení jeho rozsahu nejlepší zájem dítěte. Tuto premisu ve své judikatuře opakovaně potvrzuje i Ústavní soud, ale i když je nejlepší zájem dítěte jedním z primárních kritérií, nelze k němu přihlížet izolovaně, nýbrž je bezesporu nutné zohlednit také povahu vzájemných mezilidských vztahů mezi rodiči a osobami, které se styku s dítětem domáhají. V posuzovaném případě panovaly mezi stěžovatelkou a jejími rodiči, tedy prarodiči nezletilého, zvláště napjaté vztahy, které dokonce vygradovaly do situace, kdy stěžovatelka čelila ze strany svých rodičů nejen vulgárním verbálním útokům, ale také fyzickému napadení. Důvodová zpráva Rady Evropy k Úmluvě o styku s dětmi přitom uvádí, že pokud vede styk a bližší kontakt s dalšími příbuznými ke konfliktům nebo napětí v rodině, je zřejmé, že nebude v nejlepším zájmu dítěte.⁸⁸ Ústavní soud proto dovodil, že ačkoliv je v obecné rovině široký kontakt nezletilého s prarodiči v souladu s jeho nejlepším zájmem, v daném případě to s ohledem na aktuální situaci uvnitř rodiny a existenci vyhrocených mezilidských vztahů neplatí zcela bezvýjimečně.

Dle Ústavního soudu tedy obecné soudy při posuzování nejlepšího zájmu dítěte pochybily, jelikož nevzaly v potaz již nastíněné napjaté vztahy mezi stěžovatelkou a jejími rodiči. Tyto vztahy a celková situace v rámci rodiny přitom zcela legitimně hovoří ve prospěch menšího styku, než jaký byl nastaven. Dle Ústavního soudu nehraje roli to, kdo může za vznik konfliktu. Podstatným faktem je, že jsou to stále rodiče, kdo má primární, ústavně chráněné právo na výchovu, péči a také styk s nezletilým a komu v první řadě svědčí právo rozhodnout o rozsahu styku dítěte s jinými osobami.

K dalšímu pochybení ze strany obecných soudů došlo rovněž tím, že při úpravě styku nevzaly do úvahy zásadní skutečnost a to, že je péče o nezletilého již sama o sobě dělena mezi jeho rodiče, jelikož nesdílí jednu společnou domácnost. Styk, který je nastaven v tak širokém

⁸⁸ Rada Evropy. *Explanatory Report to the Convention on Contact concerning Children*. Štrasburk: Rada Evropy, 2003, s. 12. Dostupné z: <https://rm.coe.int/16800d380d>.

rozsahu, jak tomu bylo v daném případě, se fakticky blíží rozsahu styku, který je typicky stanovován ve prospěch nerezidentního rodiče. V dané věci tak odpovídá rozsahu styku otce s nezletilým. Rozsah styku přiznaného dalším příbuzným dítěte přitom již z povahy věci nemůže být širší nebo postaven na roveň styku, který přináleží rodičům jakožto nositelům rodičovské odpovědnosti. Za předpokladu, že by styk zůstal nastaven v tak širokém rozsahu, jak jej stanovily obecné soudy, by šel fakticky na úkor otce nezletilého, který by ze svých ústavně chráněných práv vyplývajících z institutu rodičovství musel ustupovat. Pokud by stěžovatelé s takto široce nastaveným stykem souhlasili a neměli by vůči němu námítky, jevila by se celá situace jako bezproblémová. Jelikož však v daném případě nesouhlasili, zřetelná absence jejich souhlasu se stanoveným rozsahem styku jednoduše nemůže být paušálně nahrazena soudním rozhodnutím.

Závěrem lze proto konstatovat, že Ústavní soud rozhodl dle mého názoru zcela správně, když shledal ústavní stížnost stěžovatelů důvodnou. Ze strany obecných soudů došlo hned k několika pochybením, počínaje tím, že při rozhodování o styku nezletilého s prarodiči vycházely z obecných kritérií, které jsou běžně v praxi aplikovány pro rozhodování o styku dítěte s nerezidentním rodičem. Ústavní soud dovodil, že je takovýto postup nepřipustný, jelikož je na prarodiče, resp. obecně na další příbuzné dítěte nutno aplikovat specifická kritéria, která mají zohledňovat nejen nejlepší zájem dítěte, ale zejména také vzájemné mezilidské vztahy v rámci dané rodiny. Význam tohoto rozhodnutí tak spočívá nejen v nastínění těchto zvláštních kritérií, kterými by se obecné soudy měly do budoucna řídit při rozhodování o styku dítěte s prarodiči, resp. dalšími osobami oprávněnými ke styku dle § 927 NOZ, nýbrž také v opakovaném zdůraznění potřeby pečlivého a individuálního hodnocení nejlepšího zájmu dítěte.

Závěr

Závěrem této práce lze jednoznačně konstatovat, že ačkoliv je styk rodiče s nezletilým dítětem jednou z klíčových oblastí rodinného práva, současná právní úprava obsahuje hned několik potenciálně problematických oblastí. Ty pak mají negativní vliv na výkon tohoto práva a způsobují konflikty nejen mezi rodiči navzájem, ale také mezi rodiči a dětmi. Zejména z tohoto důvodu jsem se v rámci této diplomové práce věnovala styku rodiče s nezletilým dítětem a jeho právní úpravě hned z několika možných úhlů pohledu. Mým záměrem bylo poukázat na jednotlivé problematické aspekty a nastínit možnost jejich praktického uchopení. V duchu této myšlenky jsem si jako cíl své práce stanovila podrobit současnou právní úpravu detailní analýze, a to s náležitým zohledněním recentní judikatury jakožto ukazatele praktického pojetí styku v soudní praxi.

V první kapitole jsem se nejdříve zaměřila na obecný rámec celé problematiky, včetně samotného pojmu „styk“, který není vnitrostátní legislativou nijak celistvě definován. Tuto skutečnost přisuzuji zejména možnosti širokospektrálního uchopení tohoto pojmu, jelikož je projevem jedinečných vazeb mezi rodičem a dítětem, které nelze vymezit vyčerpávající definicí.

Dále byl v této kapitole řešen výkon styku jako práva *ad personam* a s tím související otázky (ne)možnosti vyzvednutí dítěte jinou osobou nebo (ne)přípustnosti celkové delegace výkonu styku na jiné osoby. Osobně považuji za správné, že zákonodárce přiznal styku povahu osobního práva, jelikož tím dle mého názoru cílí na rodiče, kteří si styk primárně vysoudili s určitou negativní motivací, jako je např. snaha pomstít se druhému rodiči. Takoví rodiče své právo na styk s dítětem častokrát zneužívají a jelikož o dítě samotné vlastně nemají žádný zájem, místo společného trávení času jej pouze pravidelně předávají na hlídání jiným osobám, čímž fakticky „blokují“ čas, který by dítě mohlo strávit se skutečně pečujícím rodičem nebo provozováním jiných, zábavnějších aktivit.

Druhá kapitola pak logicky navázala na kapitolu předchozí, jelikož se již detailněji věnovala konkrétní povaze styku jakožto práva a zároveň povinnosti. V souvislosti s tímto duálním pojetím styku byl v této kapitole věnován prostor hned dvěma z celkem čtyř hlavních výzkumných otázek, které jsem stanovila. První z nich byla otázka, zda právo rodiče na styk představuje rovněž povinnost dítěte, a to i v případě, že se s rodičem stýkat nechce, a naopak – zda právo dítěte na styk představuje na rodiči vynutitelnou povinnost za situace, kdy rodič není ke styku dostatečně motivován, popř. ztratil-li o dítě zájem. Po tom, co jsem na tomto místě práce uvedla argumenty svědčící pro i proti, jsem dospěla k závěru, že se pojetí styku jakožto

povinnosti, a to na straně rodiče i dítěte, nejví jako udržitelné. Domnívám se totiž, že moderní česká společnost je založena na liberálních hodnotách, které se ostatně stále více projevují i v oblasti práva. Nejen s ohledem na tuto skutečnost by tedy dle mého názoru měl být styk založen primárně na principu dobrovolnosti, tedy na tom, že rodič i dítě spolu chtějí trávit předem vyhrazený čas. Pouze v takovémto případě může styk efektivně dostát svému primárnímu účelu. Nemělo by se tedy jednat o nějakou soudem nebo zákonem vynucenou povinnost, kterou se buď jedna, nebo druhá dotčená strana snaží pouze co nejrychleji odbýt ve snaze dostát svému závazku.

S pojetím styku coby právem rodiče a povinností dítěte pak dále souvisela nejen problematika případného odmítavého postoje dítěte ke styku, nýbrž také to, jak má v těchto případech dostát rezidentní rodič svým zákonem stanoveným povinností. Jelikož názor dítěte a jeho relevance tvořily jádro další z výzkumných otázek, uvedla jsem na tomto místě některé z možných příčin odmítání styku ze strany dítěte, přičemž jsem specificky vyzvedla roli soudců jakožto osob, které mají za úkol zjišťovat názor dítěte. S ohledem na skutečnost, že soudci jsou svým způsobem odpovědní za to, aby byl projevený názor náležitě zohledněn, domnívám se, že by měli být schopni vést s nezletilým dítětem přiměřený dialog a klást dítěti ty „správné“ otázky.

Třetí kapitola pak poskytla čtenáři bližší vhled na nepřímý styk jako zcela legitimní alternativu přímého styku. Zároveň poskytuje odpověď na další z otázek, která měla za úkol zjistit, v jaké míře jsou v současnosti uplatňovány jednotlivé formy nepřímého styku a jak moc efektivní jsou. Po prostudování relevantních zdrojů jsem dospěla k závěru, že ačkoliv dokáže takovýto styk v určitých případech zcela plnohodnotně nahradit přímý styk, je nutné každý případ posuzovat individuálně. Upozornila jsem na potřebu náležitě přihlídnout k věku dítěte, který by měl dle mého názoru sloužit jako významné vodítko pro výběr konkrétního způsobu výkonu nepřímého styku, jelikož ne každá forma zprostředkovaného kontaktu bude stejně efektivní jak pro mladší, tak pro starší dítě.

Co se týká aktuální uplatnitelnosti této formy styku, rychlý rozvoj technologií přináší v současné době možnost výběru ze široké škály způsobů komunikace. Pravidlem by však i nadále měla zůstat premisa, která byla potvrzena i Nejvyšším soudem a to, že nepřímý styk by měl sloužit primárně jako doplnění přímého styku, nikoli jako jeho úplná substitute.

Předposlední kapitola byla věnována některým z možných dopadů neuskutečněního styku, neboť snaha styku zabránit, popř. jiné obstrukce při výkonu styku jsou v praxi poměrně běžným jevem. Ne všichni rodiče jsou totiž rodiče uvědomělí, tedy takoví, kteří styk dítěte s druhým rodičem nekomplikují, jelikož chápou význam role obou rodičů v životě nezletilého dítěte. Tato

kapitola byla proto cíleně zaměřena na dva konkrétní důsledky nerealizace styku, a to na možnost vydat nové rozhodnutí ve věci péče o nezletilé dítě a odpovědnost za vzniklou újmu. Vzniku odpovědnosti za způsobenou újmu a následnému nároku na náhradu byl věnován o něco větší prostor. Důvodem pro tento krok je zejména má snaha poukázat na skutečnost, že odpovědnou osobou povinnou k náhradě nemusí být vždy pouze rezidentní rodič, jak se může laická veřejnost častokrát mylně domnívat.

Jádrem této kapitoly bylo vymezení konkrétní skutkové podstaty pro vznik odpovědnosti a nastínění praktického uchopení jednotlivých situací, které mohou vzniknout. Jelikož může k nerealizaci styku dojít nejen v důsledku aktivního bránění, nýbrž také z důvodu existence objektivní a předem nepředvídatelné situace, uvádím na tomto místě obě varianty.

Obsahem závěrečné kapitoly byl rozbor ustanovení § 927 NOZ. Na tomto místě jsem nejprve teoreticky vymežila osoby oprávněné ke styku s dítětem a následně také předpoklady, jejichž kumulativní naplnění zákon vyžaduje, aby mohlo být těmto osobám právo styku přiznáno. Právě ona podmínka kumulativního naplnění byla dále z mé strany podrobena kritické analýze, přičemž jsem dospěla k závěru, který koresponduje k názorem komentářové literatury a tedy, že takto nastavená právní úprava je svým způsobem neefektivní, resp. nadbytečná.

Dále jsem v této kapitole věnovala prostor detailnímu rozboru nálezu Ústavního soudu ze dne 30. srpna 2021, sp. zn. I. ÚS 1081/20-2, který kromě jiného poskytuje odpověď na poslední ze stanovených výzkumných otázek. Ústavní soud totiž v tomto nálezu vymezil specifická kritéria, která je nutno zohlednit při úpravě styku dítěte s dalšími osobami. Ačkoliv tedy náleží právo na styk s dítětem dle § 927 NOZ také jiným osobám, právo rodiče na styk je bezesporu právem primárním a kritéria, ke kterým obecné soudy přihlížejí při úpravě styku mezi rodičem a dítětem, nelze mechanicky aplikovat také na další oprávněné osoby. Ústavní soud tímto rozhodnutím stanovil pro obecné soudy určité vodítko, jelikož vymezil, jak postupovat při úpravě styku mezi dítětem a dalšími osobami, resp. jaká specifická kritéria je nutno zohlednit.

Seznam použitých zdrojů

Právní předpisy a související dokumenty

- Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
- Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte.
- Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 91/2005 Sb., Úmluva o styku s dětmi.
- Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Monografie

- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Lidskoprávní dimenze českého rodinného práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, 191 s.
- ŠÍNOVÁ, Renáta, WESTPHALOVÁ, Lenka, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2016, 350 s.
- ŠMÍD, Ondřej, DEMJANOVÁ, Radka a kol. *Povinnosti a práva rodičů k dětem*. Praha: Leges, 2017, 232 s.

Komentářová literatura

- DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009, 1776 s.
- HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, 2080 s.
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2020, 1256 s.
- MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975*. Praha: Leges, 2016, 2064 s.

- PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, 3352 s.
- SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, 1160 s.
- ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II (§ 655 až 975)*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2023, 856 s.

Judikatura

- Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 22. prosince 1987, sp. zn. 1 Cz 63/87.
- Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka Liberec ze dne 11. června 2012, sp. zn. 73 Co 286/2012.
- Nález Ústavního soudu ze dne 24. září 1998, sp. zn. III. ÚS 125/98.
- Nález Ústavního soudu ze dne 8. dubna 2004, sp. zn. I. ÚS 315/03.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. února 2011, sp. zn. 20 Cdo 4498/2009.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. května 2013, sp. zn. 30 Cdo 1376/2012.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. února 2014, sp. zn. II. ÚS 58/14.
- Nález Ústavního soudu ze dne 16. června 2015, sp. zn. II. ÚS 2943/14.
- Nález Ústavního soudu ze dne 29. června 2017, sp. zn. I. ÚS 3226/16-2.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. října 2017, sp. zn. I. ÚS 503/16.
- Nález Ústavního soudu ze dne 17. května 2019, sp. zn. II. ÚS 4247/18.
- Rozsudek Okresního soudu v Mladé Boleslavi ze dne 10. září 2020, č. j. 26 Nc 125/2019-393, 12P a Nc 149/2019.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 29. června 2021, sp. zn. III. ÚS 1095/21.
- Nález Ústavního soudu ze dne 30. srpna 2021, sp. zn. I. ÚS 1081/20-2.
- Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 31. ledna 2022, sp. zn. 100 Co 338/2021.
- Nález Ústavního soudu ze dne 28. července 2022, sp. zn. II. ÚS 395/2022-2.
- Nález Ústavního soudu ze dne 24. ledna 2023, sp. zn. II. ÚS 2355/22.

Odborné články

- ČAMDŽÍCOVÁ, Sabina. Právo dítěte být slyšeno jako základní participační právo. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2021, roč. 29, č. 1, s. 137-152.

- LUŽNÁ, Romana. Uložení pokuty za nerealizovaný styk rodiče s dítětem. *Právo a rodina* [online databáze], 2023, roč. 25, č. 6 [cit. 17. prosince 2023]. Dostupné z: databáze aspi.cz.
- PAULÍNY, Anna. K rodinněprávní judikatuře Ústavního soudu za rok 2021 (2.). *Právo a rodina* [online databáze], 2022, roč. 24, č. 4 [cit. 30. ledna 2024]. Dostupné z: databáze aspi.cz.
- ROGALEWICZOVÁ, Romana. Možnosti realizace styku rodiče s dítětem. *Právní rozhledy*, 2017, roč. 25, č. 18, s. 617-626.
- ROGALEWICZOVÁ, Romana. Náhrada neuskutečněného styku dítěte s rodičem. *Právo a rodina*, 2020, roč. 22, č. 7-8, s. 12-17.
- ROGALEWICZOVÁ, Romana. Povinnost a právo rodiče a dítěte na osobní styk. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2016, roč. 11, č. 3, s. 219-231.
- ŠÍNOVÁ, Renáta. K otázkám styku nezletilého s „nepříbuznými“ osobami podle § 927 OZ. *Rodinné listy*, 2019, roč. 8, č. 4-5, s. 6-13.
- WESTPHALOVÁ, Lenka. Problematické aspekty styku rodiče s dítětem. *Právní rozhledy*, 2017, roč. 25, č. 11, s. 386-394.

Online zdroje

- BUČKOVÁ, Adéla. *Možné alternativy úpravy styku nezletilého s rodičem při svěřeni nezletilého do péče druhého rodiče* [online]. epravo.cz, 19. ledna 2021 [cit. 2. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/mozne-alternativy-upravy-styku-nezletileho-s-rodicem-pri-svereni-nezletileho-do-pece-druheho-rodice-112390.html>.
- CIPRÝN, Štěpán. *Prání dítěte a jeho vliv na rozsah styku s druhým rodičem* [online]. pravni prostor.cz, 26. srpna 2021 [cit. 17. prosince 2023]. Dostupné z: <https://www.pravni prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/prani-ditete-jeho-vliv-na-rozsah-styku-s-druhym-rodicem>.
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Vývoj obyvatelstva České republiky – 2022* [online]. czso.cz, 2. října 2023 [cit. 20. února 2024]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vyvoj-obyvatelstva-ceske-republiky-2022#>.
- KORNEL, Martin. *Přímý a nepřímý styk rodiče s nezletilým dítětem* [online]. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 2008. Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2008/files/pdf/civil/kornel_martin.pdf.

- LUŽNÁ, Romana. *Škoda vzniklá zbytečnou cestou rodiče* [online]. *pravnicaradce.ekonom.cz*, 22. dubna 2009 [cit. 7. ledna 2024]. Dostupné z: <https://pravnicaradce.ekonom.cz/c1-36806900-skoda-vznikla-zbytecnou-cestou-rodice>.
- PTÁČEK, Radek, KUŽELOVÁ, Hana. *Vývojová psychologie pro sociální práci* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky, 2013. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/954010/psychologie.pdf/91da3174-0856-99ce-5c24-2704a0cc7d55>.
- Rada Evropy. *Explanatory Report to the Convention on Contact concerning Children* [online]. Štrasburk: Rada Evropy, 2003. Dostupné z: <https://rm.coe.int/16800d380d>.
- SENETOVÁ, Nikola. *Právo dítěte na styk s rodičem je bohužel menší, než právo rodiče na styk s dítětem* [online]. *epravo.cz*, 22. dubna 2021 [cit. 15. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/pravo-ditete-na-styk-s-rodicem-je-bohuzel-mensi-nez-pravo-rodice-na-styk-s-ditetem-112830.html>.
- TOMEŠOVÁ, Jana. *Výkon rozhodnutí soudu o úpravě styku s nezletilými dětmi* [online]. *pravni prostor.cz*, 15. září 2016 [cit. 20. prosince 2023]. Dostupné z: <https://www.ppravni prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/vykon-rozhodnuti-soudu-o-uprave-styku-s-nezletilymi-detmi>.

Abstrakt

Tématem této diplomové práce je aktuální právní úprava styku rodiče s nezletilým dítětem. S ohledem na četnost konfliktů, které se mezi rodiči ohledně úpravy styku v soudní praxi vyskytují, lze dané téma považovat za dosud nevyčerpané a akademicky přínosné.

Primárním cílem této práce je snaha podrobit účinnou a platnou právní úpravu analýze za současného přihlídnutí k recentní judikatuře. Text by tak měl čitatelům poskytnout ucelený a zároveň kritický pohled na styk rodiče s dítětem, jeho výkon a problematické aspekty.

Jádro této práce je systematicky rozčleněno do pěti samostatných kapitol. V rámci první kapitoly, která má sloužit jako úvod do dané problematiky, je v obecné rovině vymezen pojem styk a jeho povaha coby práva *ad personam*. Následující kapitola se pak detailněji zabývá stykem jakožto právem, no rovněž povinností existující nejen na straně nerezidentního rodiče, nýbrž také na straně nezletilého dítěte. Třetí kapitola je zaměřena na nepřímý styk coby zákonnou alternativu osobního kontaktu mezi rodičem a dítětem, jeho pozitivní i negativní aspekty a praktickou využitelnost. Čtvrtá kapitola se věnuje některým z možných dopadů neuskutečněného styku, a to konkrétně možnosti vydat nové rozhodnutí ve věci péče o nezletilé dítě a odpovědnosti za způsobenou újmu. Poslední kapitola této práce pak řeší problematiku práva na styk s dítětem, které příslouchá jiným osobám než rodičům, přičemž jej názorně demonstuje na rozboru dvou nálezů Ústavního soudu České republiky.

Klíčová slova

osobní styk, nezletilé dítěte, nerezidentní rodič, právo na styk, povinnost ke styku, reciprocita, odmítání styku, nepřímý styk, bránění ve styku, příbuzní, osoby společensky blízké, nejlepší zájem dítěte

Abstract

The topic of this Master's thesis is the current legal regulation of the parent contact with a minor child. Given the frequency of conflicts that arise between parents regarding the regulation of contact in judicial practice, the topic can be considered as yet unexplored and academically useful.

The primary aim of this thesis is to analyse the effective and valid legislation while taking into account recent case law. The text should therefore provide readers with a comprehensive and critical view of parent-child contact, its implementation and problematic aspects.

The core of this thesis is systematically divided into five separate chapters. The first chapter, which is intended to serve as an introduction to the subject, defines the concept of contact and its nature as a right *ad personam*. The following chapter deals in more detail with contact as a right, but also an obligation existing not only on the part of the non-resident parent, but also on the part of the minor. The third chapter focuses on indirect contact as a legal alternative to personal contact between a parent and a child, its positive and negative aspects and its practical applicability. The fourth chapter discusses some of the potential consequences of the failure to have contact, namely the possibility of a new decision on the custody of the minor and the liability for damages. The last chapter of the thesis deals with the right to contact with a child who is staying with persons other than their parents, demonstrating it by analysing two judgments of the Constitutional Court of the Czech Republic.

Key words

personal contact, minor child, non-resident parent, right to contact, obligation to maintain contact, reciprocity, rejection of contact, indirect contact, obstruction of contact, relatives, socially close persons, the best interest of a child